



SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

2/2021

1. SIPILÄN HALLITUKSEN PERINTÖ: KOHTI KANSAINVÄLISEN SUOJELUN ALHAISINTA TASOA
2. ADAPTABLE BUT NOT REPLACEABLE: MIGRATION STUDIES FIELDWORK IN THE TIME OF COVID-19

SIIRTOLAISUUS MIGRATION



Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

47. vuosikerta / Volume 47
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Saara Pellander

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors
Marja Tiilikainen
Elli Heikkilä
Miika Tervonen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

SAARA PELLANDER

Muuttuva ulkosuomalaisuus, muuttuvat muuttoliikkeet

5

OUTI LEPOLA JA ELINA PIRJATANNIEMI

Sipilän hallituksen perintö: kohti kansainvälisen suojelun alhaisinta tasoa

10

VENLA ÖSTERBERG

Irakin arabiheimojen heimo-oikeus ja vaikutukset pakkomuuttoon

15

AUVO KOSTIAINEN

The Genealogy of John Morton, the Signer: the DNA Results

20

VEERA JUNTUNEN

Rajavalvonta muuttuvassa maailmassa

25

ANU HEISKANEN

Muuttoliikeinstituutti – rakkaan lapsen monet nimet

27

TEREZA BRHELOVÁ

Daisy Lady: Hülyä "Hissu" Kytö

30

KOLUMNI: ANTERO LEITZINGER

Raja railona aukeaa?

32

KOLUMNI: JUHA TAINIO

Fennoskandian historiaa ruotsinsuomalaisittain

34

COLUMN: ELLI HEIKKILÄ

Global Migration Increasing and Concentrating to Certain Countries

36

VENLA KOIVULUHTA JA HEIDI LATVALA-WHITE

Takaisin Suomeen – Siirtolaisuusinstituutin harjoittelijat pohtivat paluumuuttokokemuksiaan

39

SAMIRA SARAMO ET AL.

Adaptable But Not Replaceable: Migration Studies Fieldwork in the Time of COVID-19

46

KIRJA-ARVIOT

49

AJANKOHTAISTA INSTITUUTISSA

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Hämeenkatu 13, 20500 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
siirtolaisuusinstituutti.fi
migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Saara Pellander

VTT, dosentti, toimitusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
saara.pellander@migrationinstitute.fi

Kuva: Katja Illner.



Muuttuva ulkosuomalaisuus, muuttuvat muuttoliikkeet

Avainsanat: ulkosuomalaisuus, paluumuutto, pandemia, ilmastosiirtolaisuus

Kesäkuun alussa julkaistiin Siirtolaisuusinstituutin toteuttama ja Suomi-Seuran, Kansanvalistusseuran, Kirkon ulkosuomalaisuustyön ja Suomen Merimieskirkon rahoittama Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimuksen tulokset. Kyselystä ilmeni kiinnostavaa tietoa tämän päivän ulkosuomalaisista. Valtaosa vastaajista (75 %) oli parisuhteessa henkilön kanssa, joka on muualta kuin Suomesta kotoisin. Monissa tapauksissa tämä ulkomaalainen puoliso olikin keskeinen ulkomailla asumisen syy. Viidesosalla vastaajista koronapandemia oli vaikuttanut muuttohalukkuuteen takaisin Suomeen. Monet vastaajista kantoivat huolta ulkomaalaisen puolison työllistymisestä Suomessa, tai olivat yrittäneet palata Suomeen, mutta puolison työllistymisvaikeudet olivat ajaneet heidät takaisin ulkomaille. Tässä lehdessä on mahdollista kuulla kahden paluumuuttajan kokemuksia tuoreltaan. Keväällä instituutissa harjoittelijoina toimineiden Heidi Latvala-Whiten ja Venla Koivuluhdan vuoropuhelu valaisee, millaiselta paluu Suomeen pitkän ulkomaanjakson jälkeen näyttää ja millaista on asettautua takaisin vanhaan kotimaahan koronapandemian keskellä.

Pandemia on vaikuttanut myös useiden tutkijoiden ja tutkimushankkeiden arkeen, erityisesti aineiston keräämisen osalta. Useat

instituutin tutkijat kertovat tässä numerossa kokemuksistaan pandemian keskellä ja niistä luovista ratkaisuista, joihin muuttuvat tilanteet ovat heidät tutkimustyössään pakottaneet. Pandemian lisäksi toinen keskeisesti muuttoliikkeisiin ja niiden tutkimukseen vaikuttava tulevaisuuden seikka on ilmastomuutos. Instituutissa juuri päättyneessä ILMASI-hankkeessa, joka toteutettiin yhdessä Oulun yliopiston kanssa, puitiin juuri niitä vaikutuksia, joita ilmastomuutoksella tulee olemaan maailman muuttoliikkeisiin. Hankkeen loppuraportti löytyy instituutin verkkosivuilta.

Toivottavasti moni lukija löytää lehdestämme kiinnostavaa sisältöä. Emme yleensä saa juurikaan palautetta, joten meidän on vaikea tietää, keitä lehti tavoittaa, ovatko lukijamme tyytyväisiä ja mihin suuntaan lehteä olisi tulevaisuudessa syytä kehittää. Toteutamme parhaillaan kyselyn, joka auttaa meitä pohtimaan lehden jatkoa. Käythän vastaamassa ennen 25.7. ja kertomassa meille mielipiteesi!

[Linkki kyselyyn](#)

Kohti valoisaa kesää!

The Changing Nature of Being an Expatriate Finn and the changing nature of Migration Movements

At the beginning of June, the results of the Changing Nature of Being an Expatriate Finn -survey conducted by the Migration Institute of Finland and funded by the Ministry to Finns Abroad, the Finland Society, the Finnish Seamen's Mission and the Finnish Lifelong Learning Foundation were published. The survey revealed interesting information about today's Finns abroad. The majority of respondents (75%) were in a relationship with a person from outside Finland. In many cases, this foreign partner was the main reason for living abroad. For one-fifth of the respondents, the corona pandemic had affected the willingness to move back to Finland. Many of the respondents were concerned about the employment of a foreign spouse in Finland, or had tried to return to Finland, but the spouse's employment difficulties had driven them away. In this magazine, it is possible to hear the experiences of two recent returnees. The dialogue between Heidi Latvala-White and Venla Koivuluhta, who worked as interns at the institute in the spring, sheds light on what it looks like to return to Finland after a long period abroad and what it is like to settle back in the old homeland in the midst of a corona pandemic.

The pandemic has also affected several of our researchers and their research projects, especially in terms of data collection. In this issue, several researchers share their experiences of conducting fieldwork in the midst of a pandemic and the creative solutions that they found. In addition to the pandemic, another key issue that will have a major impact on migration and migration research in the future is climate change. The ILMASI project, which has just been completed at the institute and was implemented together with the University of Oulu, covered the effects that climate change will have on world migration. The final report of the project can be found on the institute's website.

Hopefully many readers will find interesting content in our journal. We usually do not get much feedback, so it is hard for us to know whom the magazine reaches, whether our readers are satisfied with the journal's content, and in what direction the magazine should be developed in the future. We are currently conducting a survey to help us consider how to develop the journal. We would be very grateful if you could answer a short [questionnaire](#) and tell us your opinion!



Outi Lepola

VTT, tutkija
outi.lepola@gmail.com

Elina Pirjatanniemi

OTT, professori, Åbo Akademi
elina.pirjatanniemi@abo.fi



Sipilän hallituksen perintö: kohti kansainvälisen suojelun alhaisinta tasoa

Avainsanat: kansainvälinen suojelelu, perus- ja ihmisoikeudet, race to the bottom -ilmiö, turvapaikanhakijat, ulkomaalaislaki

Pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella tehtiin ulkomaalaislakiin lukuisia turvapaikanhakijoiden asemaa koskevia muutoksia, joita arvioimme tutkimushankkeessamme. Sen yksi keskeinen johtopäätös on, että nämä muutokset ovat omalta osaltaan vahvistaneet Euroopan unionissa nähtävillä olevaa trendiä, jossa valtiot pyrkivät kohti kansainvälisen suojelun alhaisinta tasoa. Tässä artikkelissa tarkastelemme lähemmin humanitaarista suojeleluä koskevaa muutosta esimerkkinä tästä race to the bottom -ilmiöstä.

Ulkomaalaislain muutokset pääministeri Sipilän hallituskaudella

Pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella (29.5.2015–6.6.2019) ulkomaalaislakiin (301/2004) tehtyjä lukuisia turvapaikanhakijoiden asemaa koskevia erillisiä muutoksia arvioitiin lainsäädäntöprosessissa tavanomaiseen tapaan, mutta lakiehdotusten kokonaisvaikutukset jäivät epäselviksi. Tähän epäkohtaan kiinnittivät muiden muassa huomionsa sekä perustuslakivaliokunta että yhdenvertaisuusvaltuutettu. Kun samaan lainsäädäntökokonaisuuteen tehtiin useita samanaikaisia uudistuksia, niiden perusoikeusvaikutuksia ja seurauksia turvapaikanhakijoiden kannalta oli vaikea arvioida.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan kirjattiin tavoitteeksi selvittää ulko-

maalaislakiin tehtyjen erillisten lakimuutosten ja soveltamiskäytäntöjen yhteisvaikutukset turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan. Selvityksen tekijäksi valittiin Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutin, Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan, Siirtolaisuusinstituutin ja Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin muodostama tutkimuskonsortio. Tämän artikkelin kirjoittajat olivat tutkimushankkeen tutkijoita. Tutkimus "Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojeleluä hakeneiden ja saaneiden asemaan" julkaistiin helmikuussa 2021.

Tutkimushankkeen yksi keskeinen johtopäätös on, että Sipilän hallituskaudella tehdyt ja voimaan saatetut lakimuutokset ovat omalta osaltaan vahvistaneet Euroopan unionissa nähtävillä olevaa trendiä, jossa jäsenvaltiot pyrkivät kohti kansainvälisen suojelun alhaisinta mahdollista tasoa. Tämä ns. *race to the bottom* -pyrkimys näkyi muun muassa humanitaarista suojeleluä koskevan lainkohdan poistamista koskevissa hallituksen perusteluissa. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on perehtyä lähemmin siihen, miten tämä ilmiö lainvalmisteluasiakirjoissa näkyi, millaisesta muutoksesta oli kyse ja millaisiin laajempiin asiayhteyksiin ilmiö liittyy. Lopuksi esitämme arviomme siitä, onko suojeleluä mahdollisimman alhai-

selle tasolle olemassa realistista vaihtoehtoa.

Humanitaarisuudesta harmonisointiin

Tutkimushankkeessa arvioitiin lakimuutosten yhteisvaikutuksia erityisesti lainvalmisteluasiakirjoihin perehtymällä. Yhden osan tätä tarkastelua muodosti hallituksen esityksissä esiintyneiden perusteludiskurssien lähempi arviointi. Analyysin tuloksena aineistosta tunnistettiin ja nimettiin kahdeksan toistuvaa diskurssia: kasvu-, tehostamis-, sujuvoittamis- ja selkeyttämis-, väärinkäyttö-, kansainvälinen vastaavuus-, yhdenvertaisuus-, parannusdiskurssi sekä lapsuuden kyseenalaistava diskurssi.

Kansainväliseksi vastaavuusdiskurssiksi nimettiin sellainen puhe, jossa muutosehdotuksen perusteeksi esitetään se, että se saattaa Suomen lainsäädännön samalle tasolle kansainvälisen sääntelyn, etenkin Euroopan unionin lainsäädännön kanssa. Diskurssissa Suomi esitetään poikkeuksellisen muihin eurooppalaisiin maihin verrattuna, mikä nähdään haitallisenä. Kansainvälistä vastaavuusdiskurssia havaittiin lukuisissa hallituksen esityksissä, mutta varsinkin hallituksen esityksessä HE 2/2016 vp, jossa ehdotettiin humanitaarisen suojelun poistamista ja jonka olemme myös valinneet tässä lähemmän tarkastelun kohteeksi. Hallituksen esityksensä todettiin:

Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen selkiyttäisi kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä saattaen ulkomaalaislaissa säädetyn kansainvälisen suojelun käsitteen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä, jossa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan vain pakolaisasemaa ja toissijaisen suojelun asemaa. Säännösten kumoaminen poistaisi kansallisen, ylimääräisen lupaperusteen ja toisi siten ulkomaalaislain sääntelyn vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä. (HE 2/2016 vp, s. 6.)

Kun perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä puhutaan sääntelyn saattamisesta "vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä", teksti voi synnyttää mielikuvan siitä, että sääntely parantaa sen kohteiden asemaa, koska muutosta ei kuvata esimerkiksi suojelun tason laskuna vaan nimenomaan vastaavuutena. Analysoiduissa lakihankkeissa Euroopan unionin lainsäädännön vastaavuudella argumentointi on kuitenkin pääosin tarkoittanut sitä, että kattavampaa suojelua tai muutoin parempaa asemaa tarjoavasta

kansallisesta lainsäädännöstä on siirrytty kohti kansainvälistä minimiä, jolloin turvapaikkaa hakevien tai suojelua saaneiden asemaa on heikennetty suhteessa aiempaan.

Minimivaatimuksia korkeamman kansallisen suojelutason puolustaminen

Humanitaarista suojelua koskeva lainkohta oli lisätty ulkomaalaislakiin vuonna 2007 Euroopan neuvoston vuonna 2004 hyväksymänsä määritelmädirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Direktiivi vahvistaa vaatimukset kansainväliselle suojelulle. Määritelmädirektiivin mukaan turvapaikanhakijalle myönnetään oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella, jos edellytykset turvapaikan antamiselle eivät täyty, mutta on esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että jos ulkomaalainen palautetaan kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa, ja hän on kykenemätön tai sellaisen vaaran vuoksi haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun. Vakavalla haitalla tarkoitetaan direktiivin mukaan kuolemanrangaistusta ja teloitusta, kidutusta tai muuta epäinhimillistä tai ihmisarvoa loukkaavaa kohtelua tai rangaistusta sekä mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä johtuvaa vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa.

Ulkomaalaislaissa (301/2004) oli entuudestaan suojelun tarvetta koskeva 88 §, jonka mukaan:

Maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella, jos 87 §:n mukaiset edellytykset turvapaikan antamiselle eivät täyty, mutta häntä uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu taikka hän aseellisen selkkauksen tai ympäristökatastrofin vuoksi ei voi palata sinne.

Hallituksen esityksessä HE 166/2007 vp ulkomaalaislain muuttamiseksi todettiin, että voimassa olevassa Ulkl 88 §:ssä säädetyt perusteet antaa suojelua olivat laajemmalla kuin direktiivissä mainitut perusteet toissijaiselle suojelulle, sillä 88 § kattoi myös suojelun tarpeen ympäristökatastrofin vuoksi eikä siinä myöskään asetettu erityistä vaatimusta siitä, että aseellisen selkkauksen yhteydessä vaaran tulisi olla henkilöön liittyvä. Koska Euroopan unionin komissio piti tärkeänä direktiivien keskeisten määritelmien ottamista kansalliseen lainsäädäntöön sellaise-

naan, hallitus päätti esittää lakiin direktiivin kanssa yhtäpitävän pykälän toissijaisesta suojelusta (88 §) ja täydentää sitä 88a §:llä koskien humanitaarista suojelua, joka kattoi ympäristökatastrofista tai yleisemmästä aseellisesta väkivaltaisuudesta aiheutuvan suojelun tarpeen, kuten ulkomaalaislaissa oli aiemminkin ollut.

Tätä ratkaisua hallitus perusteli todeten, että määritelmädirektiivin mukaan jäsenvaltio voi säätää tai pitää voimassa suotuisampia säännöksiä sen määrittelemiseksi, kenelle voidaan myöntää pakolaisasema tai antaa toissijaista suojelua, sekä kansainvälisen suojelun sisällön määrittelemiseksi, kunhan nämä säännökset ovat yhteensopivia direktiivin kanssa. Hallituksen esityksen mukaan direktiivi ei estänyt sitä, että jäsenvaltioissa annetaan suojelua direktiiviä laajemmin, kunhan suojelu määritellään muuksi kuin direktiivin mukaiseksi toissijaiseksi suojeluksi. Näin ollen hallitus ei ehdottanut Suomen lainsäädäntöön muutoksia siltä osin kuin säännökset olivat direktiivin säännöksiä suotuisampia. Myös eduskunnan perustuslakivaliokunta piti ratkaisua erityisesti pakolaissopimuksen ja muiden Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden täysimääräisen toteutumisen kannalta perusteltuna.

Mutta vajaa kymmenen vuotta myöhemmin oli siis toinen ääni kellossa, kun hallitus halusi poistaa humanitaarisen suojelun pykälän ulkomaalaislaista perustellen sitä näin:

Humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevien säännösten kumoaminen yhdenmukaistaisi Suomen lainsäädännön kansainvälisen suojelun osalta Euroopan unionin lainsäädännön kanssa. Ehdotus selkiyttäisi kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä saattaen ulkomaalaislaissa säädetyt kansainvälisen suojelun käsitteen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä, jossa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan vain pakolaisasemaa ja toissijaisen suojelun asemaa. Suomen lainsäädäntö ei näyttäisi tämän jälkeen suotuisammalta verrattuna Euroopan unionin lainsäädäntöön. Tämä on tärkeää, jotta Suomeen ei kohdistuisi kohtuuttoman suurta osaa hakijoista verrattuna muihin maihin eikä Suomesta saisi kansainvälistä suojelua muita maita helpommin. (HE 2/2016 vp, s. 10)

Humanitaarisen suojelun kumoamista perusteltiin hallituksen esityksessä myös sillä, että toissijaisen suojelun edellytykset olisi-

vat oikeuskäytännössä tarkentuneet, mistä syystä erityiselle kansalliselle suojeluperusteelle ei olisi sellaista tarvetta kuin määritelmädirektiivin täytäntöönpanohetkellä. Tätä tärkeämpi peruste kumoamiselle oli kuitenkin se, että enää ei pidetty tärkeänä säilyttää kansallista suojelun tasoa entisellään, vaan haluttiin varmistua siitä, ettei suojelun taso Suomessa olisi suotuisampi kuin Euroopan unionissa yleensä.

Tässä yhteydessä on samoin huomionarvoista, että tutkimuksemme mukaan humanitaarista suojelua saaneiden henkilöiden määrä oli nousussa juuri ennen suojeluperusteen kumoamista. Kun otetaan huomioon turvapaikanhakijamäärien hetkellinen kasvu vuonna 2015, on oletettavaa, että humanitaarisen suojeluperusteen pelättiin johtavan suurempaan positiivisten päätösten määrään kuin mihin viranomaiset halusivat sitoutua. Tästä kieli sekin, että lakimuutosta alettiin Maahanmuuttovirastossa virheellisesti soveltaa jo ennen sen voimaantuloa. Oikeuskansleri katsoi sittemmin asiaa koskevassa ratkaisussaan, että mainitulle menettelylle ei ollut oikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita.

Kansallisen suojelun taso haluttiin toisen sanoen laskea niin alas kuin määritelmädirektiivi salli. Tätä ilmiötä on kansainvälisessä keskustelussa kuvattu termillä ”kilpajuoksu kohti pohjaa”, *race to the bottom*. Miten siihen oli tultu?

EU:n yhteinen turvapaikkalainsäädäntö ja Suomen linjanmuutos

Euroopan unioni oli alkanut valmistella jäsenmaita sitovaa turvapaikka-asioita koskevaa lainsäädäntöä vuoden 1999 Tampereen huippukokouksen jälkeen, kuten Amsterdamin sopimuksessa oli päätetty. Tuossa yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän ensimmäisessä vaiheessa määriteltiin kansainvälisen suojelun pohjataso. Neuvotteluissa vertailtiin jäsenmaiden turvapaikkapolitiikkoja etsien pienintä yhteistä nimitäjä. Jo tuolloin pakolais- ja ihmisoikeusjärjestöt kommentoivat neuvotteluja kriittisesti kuvaten niissä olevan käynnissä kilpajuoksu pohjalle, ”*race to the bottom*”.

Yhteisen turvapaikkalainsäädännön luomisella oli kuitenkin kiire, sillä se haluttiin saada valmiiksi ennen kuin suuri määrä Itä-Euroopan maita liittyisi unionin jäseneksi vuonna 2004. Näillä mailla ei ollut ennestään lainkaan turvapaikanhakijoihin liittyvää lainsäädäntöä tai käytäntöä ja Euroopan unionin lainsäädännön oli määrä asettaa raamin näiden maiden tulevalle lainsäädännölle.

Suomessa valmisteltiin samaan aikaan uutta ulkomaalaislakia (301/2004). Sitä koske-

vassa hallituksen esityksessä todettiin, ettei komission ehdotus määritelmädirektiiviksi lähtökohtaisesti poikkea ulkomaalaislain kokonaisuudistuksessa ehdotetuista pakolaisaseman myöntämisen perusteista. Arveltiin myös, että “[m]uun kansainvälisen suojelun myöntämisen perusteetkaan eivät välttämättä aiheuta ulkomaalaislain tarkistamisen tarvetta, sillä kyseessä on vähimmäisvaatimuksia koskeva ehdotus. Näin ollen Suomi saa tulevaisuudessaakin säilyttää suojelun korkean tason.” (HE 28/2003 vp, s. 113)

Osten Wahlbeckin mukaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän (CEAS) edellyttämä harmonisointi ei myöhemminkään ole edellyttänyt Suomelta suuria muutoksia pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön. Päinvastoin, Suomi on kuulunut niihin maihin, jotka ovat pyrkineet viemään omia prioriteettejaan EU:n lainsäädäntöön ja onnistuneet vaikuttamaan direktiivien sisältöön merkittävästi.

Suomen turvapaikkapoliittisessa keskustelussa tapahtui kuitenkin käänne 2010-luvulle tultaessa. Anna-Kaisa Hiltunen muistuttaa, että maahanmuuttoministeri Astrid Thorsin linjaa alettiin kritisoida liian liberaaliksi jopa muiden hallituspuolueiden edustajien toimesta. Myös vuosina 2008 ja 2009 jonkin verran kohonneet turvapaikanhakijoiden määrät antoivat vettä myllyyn rajoituksia vaatineille. Perussuomalaisten kannatuksen nousu vuoden 2009 europarlamenttivaaleissa ja etenkin vuoden 2011 eduskuntavaaleissa alkoi vaikuttaa joidenkin muidenkin puolueiden retoriikkaan, ja kun perussuomalaiset tuli mukaan Sipilän hallitukseen vuonna 2015, sillä oli merkittävä vaikutus hallituksen turvapaikkapoliittisiin linjauksiin. Vuoden 2015 suuret hakijamäärät loivat tilanteen, jossa jo pidempään suunnitellut kiristykset saatiin läpi, arvioi Wahlbeck.

Sipilän hallituskaudella läpiviedyt kiristykset olivat osin myös reaktio naapurivaltioiden toimenpiteisiin. Vuoden 2015 hakijamäärien kasvu johti lainsäädännön kiristämiseen niin Ruotsissa, Norjassa kuin Tanskassakin, mikä puolestaan heijastui osaltaan myös Suomeen. Pyrkimys samalle sääntelytasolle ns. verrokkimaiden kanssa näkyi monissa turvapaikanhakijoiden asemaan liittyvissä lainsäädäntömuutoksissa Sipilän kaudella.

Tavoitteeksi sitoutuminen perus- ja ihmisoikeuksiin

Kansainvälisen suojelun oikeudelliset reunaehdot määrittävät kansainvälisten velvoitteiden, erityisesti Euroopan unionin lainsä-

dännön, kautta. Näiden lisäksi huomioon on otettava sekä kansainväliset ihmisoikeussopimukset että perustuslain perusoikeussäännökset.

Kuten edellä on esitetty, jäsenvaltioilla on mahdollisuus tarjota direktiivejä suotuisampaa suojaa turvapaikanhakijoille, kunhan se on yhteen sovitettavissa direktiivin kanssa. Jäsenvaltiot voivat toisin sanoen tarjota turvapaikanhakijoille tehokkaampaa suojaa kuin mitä direktiivien minimitaso edellyttää. Tämän liikkumavaran hyödyntäminen on poliittisen harkinnan tulos ja se näkyy myös eri hallitusten suhtautumisessa muun muassa humanitaariseen suojeluun.

Poliittisilla toimijoilla on luonnollisesti oikeus muuttaa lainsäädäntöä sikäli kuin yllä mainitut kansainväliset velvoitteet tai perus- ja ihmisoikeudet eivät sitä estä. Näkemyksemme kuitenkin on, että kansainvälistä suojelua koskevan lainsäädännön osalta olisi pyrittävä välttämään sellaista lainsäädäntökulttuuria, jossa turvapaikanhakijan oikeusaseman kannalta keskeisiä säännöksiä muutetaan aina poliittisten voimasuhteiden muuttuessa. Kansainvälistä suojelua koskevat peruskäsitteet, kuten esimerkiksi se, millaisin perustein kansainvälistä suojaa voi saada, ovat luonteeltaan erityisen perus- ja ihmisoikeusherkkiä. Näin ollen sääntelyssä olisi syytä pyrkiä hallituskaudet ylittävään yhteisymmärrykseen siitä, miten turvapaikanhakijoiden oikeusturva parhaiten toteutuu.

Artikkelissa kuvattu kilpajuoksu on vaikeampaa, jos jäsenvaltioita sitovat samanlaiset säännöt. Euroopan unionissa on Tampereen huippukokouksen jälkeen jatkuvasti pyritty yhtenäistämään turvapaikkasääntelyä, mutta siitä huolimatta jäsenvaltioiden välillä on yhä eroja. Yhtenäistämisyhtymykset ovat entisestään voimistuneet vuoden 2015 jälkeen. Tämä näkyy muun muassa siinä, että Euroopan unionin komission uusimpien uudistusehdotusten mukaan keskeiset direktiivit muutettaisiin asetuksiksi, mikä rajaisi jäsenvaltioiden kansallista liikkumavaraa. Turvapaikanhakijoiden oikeusturvan toteutumisen kannalta on siten erittäin tärkeää, että jatkoneuvotteluissa muistetaan EU:n vahva sitoutuminen perus- ja ihmisoikeuksiin.

Lähteet

Hagelund, Anniken (2020). After the refugee crisis: public discourse and policy change in Denmark, Norway and Sweden, *Comparative Refugee Studies*, 8 (13), 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0169-8>.

HE 28/2003 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Saa-

tavilla: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030028>. Luettu 19.5.2021.

HE 2/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160002>. Luettu 19.5.2021.

Hiltunen, Anna-Kaisa (2019). *Euroopan porteil-la. Turvapaikkapolitiikan värikkäät vaiheet*. Helsinki: Gaudeamus.

Oikeuskanslerin päätös, Maahanmuuttoviraston menettely, dnro OKV/8/50/2016, 3.2.2017. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/foka/2017/20172602>. Luettu 19.5.2021.

Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 7/2008 vp hallituksen esityksestä HE 166/2007 vp. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_7+2008.pdf. Luettu 19.5.2021.

Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 27/2016 vp hallituksen esityksestä HE 43/2016 vp. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_27+2016.aspx. Luettu 19.5.2021.

Pirjatanniemi Elina, Inka Lilja, Maija Helminen, Kristiina Vainio, Outi Lepola & Anne Alvesalo-Kuusi (2021). *Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteis-*

vaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:10. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-009-7>. Luettu 19.5.2021.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>. Luettu 19.5.2021.

Thielemann, Eiko (2018). Why Refugee Burden-Sharing Initiatives Fail: Public Goods, Free-Riding and Symbolic Solidarity in the EU. *Journal of Common Market Studies*, 56 (1), 63–82. DOI: 10.1111/jcms.12662.

Wahlbeck, Östen (2019). To Share or Not to Share Responsibility? Finnish Refugee Policy and the Hesitant Support for a Common European Asylum System. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 17 (3), 299–316. DOI: 10.1080/15562948.2018.1468048.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle (2018). K 6/2018 vp. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/K_6+2018.pdf. Luettu 19.5.2021.

Pasi Saukkonen

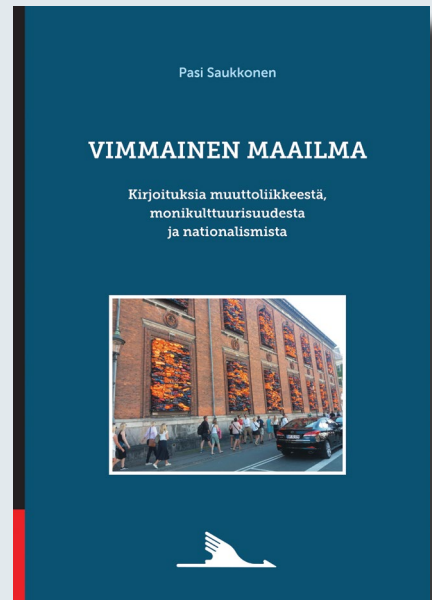
Vimmainen maailma

Kirjoituksia muuttoliikkeestä, monikulttuurisuudesta ja nationalismista

Kansainvälinen muuttoliike on aina muuttanut maailmaa. Rasistisia näkemyksiä viljellään etenkin sosiaalisessa mediassa, ja niin islamistiseen kuin kansallismieliseen ajatteluun sisältyy äärimmäisiä, fasistisina pidettäviä piirteitä. Elämme vimmaista aikaa.

Tähän kirjaan on koottu erikoistutkija, dosentti Pasi Saukkosen vuosina 2015–2019 julkaisemia Siirtolaisuus-Migration-lehden kolumneja sekä muita kirjoituksia maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja nationalismista. Kirjoitukset kommentoivat ajankohtaisia tapahtumia ja keskusteluja. Ne myös tarjoavat tietoa kirjan teemoista. Teoksen päättää aikaisemmin julkaisematon kirjoitus, joka kokoaa tärkeimmät kehityskulut ja katsoo kysyvästi tulevaisuuteen. Mitä tapahtuu seuraavaksi?

Siirtolaisuusinstituutti 2020. Julkaisuja 35. 125 s.



Hinta 25 € +
toimituskulut

Venla Österberg

FM, etnologia



Irakin arabiheimojen heimo-oikeus ja vaikutukset pakkomuuttoon

Avainsanat: Irak, heimo-oikeus, pakkomuutto, vaino, turvapaikanhakijat

Ethnos ry on valinnut artikkelin pohjana olevan opinnäytetyön vuoden 2019 parhaimmaksi etnologian alan pro graduksi.

Irakin arabiheimoilla on merkittävä oikeudellinen, taloudellinen ja sosiaalinen asema yhteiskunnassa ja yksilöiden elämässä. Tässä artikkelissa kuvaan arabiheimojen ja -klaanien oikeus-, korvaus- ja vakuutusikäytäntöjä. Nämä käytännöt tuovat turvaa ihmisten arkisiin risiriita- ja konfliktitilanteisiin, mutta osaltaan myös vaarantavat yksilöiden ja perheiden turvallisuuden, ja voivat olla syynä sille, että ihmiset joutuvat pakenemaan asuinalueiltaan ja kotimaastaan.

Vuonna 2015 Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa, joista 20 485 oli lähtöisin Irakista. Kuluneiden vuosien aikana julkisessa keskustelussa on toistuvasti tuotu esiin turvapaikkamenettelyssä ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvassa esiin tulleita ongelmia ja puutteita, ja aiheesta on tehty myös tutkimuksia. Olen päässyt palkka- ja vapaaehtois töideni kautta lukemaan lukuisia Maahanmuuttoviraston antamia turvapaikkapäätöksiä ja havainnut, ettei Maahanmuuttovirasto ole aina päätöksenteossaan tunnistanut tai tunnustanut perheiden ja sukusiteiden merkitystä irakilaisessa yhteiskunnassa. Turvapaikkapuhutteluissa ja päätöksissä sukusiiteisiin liittyviä vainotoimia ja hakijan läheis-

ten kokemia oikeudenloukkauksia kuten sieppaamista, kiduttamista tai tappamista ei pidetty merkityksellisinä. Useat asiakkaani myös kertoivat minulle, että he eivät olleet saaneet kertoa perheenjäsentensä kokemuk- sista puhutteluissa eikä päätöksissä ollut annettu painoarvoa esimerkiksi heimosta erottamiselle, sukuyhteisöjen kollektiivisille rankaisutoimille tai verikostolle. Nämä samat teemat toistuivat myös tutkimusaineis- tossani.

Artikkeli pohjautuu Turun yliopistossa tekemääni kansatieteen pro gradu -tutkielmaan, jossa tarkastelin Keski- ja Etelä-Irakin arabiheimojen ja -klaanien sosiaalista raken- netta. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa etnografista tietoa, joka täydentää Suomen viranomaisten Irakia koskevaa maatietoa, erityisesti kansainvälisen suojelun tarpeen ja pakkomuuton näkökulmasta. Tutkimusai- neisto koostui viidestä teemahaastattelusta sekä 19 asiakirjatapauksesta, jotka muodos- tuivat turvapaikkapuhuttelujen pöytäkirjois- ta, Maahanmuuttoviraston päätöksistä sekä niitä koskevista valituksista.

Tutkimustyötä aloittaessani halusin ym- märtää, mitä turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneiden henkilöiden muistitieto ja vai-

nokertomukset kertovat heimo- ja klaanirakenteista, millaisia vastuu- ja velvollisuuskysymyksiä sukuun liittyy, mitä sukuyhteisön tarjoama suojelu tarkoittaa ja millaiset heimo-oikeuteen liittyvät seikat vaikuttavat siihen, että yksilö voi joutua pakenemaan asuinalueeltaan tai kotimaastaan.

Perheet ja sukulaisuus Irakissa

Irakin voidaan monin tavoin katsoa olevan heimoyhteiskunta, jossa sukusiteillä on merkittävä rooli. Perinteiset arvot, kuten suvun kunniaan liittyvät käsitykset sekä omalle sululle osoitettu solidaarisuus vaikuttavat vahvasti maan politiikkaan ja yhteiskunnan tapoihin. Suomeen verrattuna perhekäsitys on myös lainsäädännöllisesti hyvin laaja. Maan siviililain mukaan yksilön perhe muodostuu hänen suvustaan ja suku puolestaan koostuu henkilöistä, joilla on yhteinen esi-isä.

Irakin arabien heimojärjestelmällä on historialliset juuret. Samanlainen sosiaalinen institutionaalinen järjestelmä tunnetaan koko Arabian niemimaan alueella. Heimot eivät rajaudu pelkästään Irakin maantieteellisten valtionrajojen alueelle, vaan samaan sukupuuhun kuuluvia heimoja ja klaaneja löytyy myös muista lähialueen valtioista. Heimot rakentuvat yhteisistä esi-isistä muodostuvista verilinjoista. Sukuyhteisöihin voidaan liittyä myös esimerkiksi avioliiton myötä sekä yksilön ja perheen tai heimon keskinäisellä sopimuksella. Heimojen rakenne on hierarkkinen, ja heimojen sisällä on pienempiä sukuyksiköitä, joista yleisin ja tunnetuin yksikkö on klaani. Šeikit toimivat heimojen ja klaanien johtajina. Tässä tekstissä käytän termejä heimo ja klaani rinnakkain sekä termiä sukuyhteisö synonyyminä edellä mainituille.

Irakilainen yhteiskunta ei tarjoa jäsenilleen suomalaisille tuttua sosiaaliturvaa. Tämän vuoksi heimot ja klaanit muodostavat vahvan turvaverkoston, josta yksilöt ovat riippuvaisia. Yksilöiden, perheiden ja klaanien tai heimojen väliseen siteeseen liittyy monenlaisia vastuu- ja velvollisuuskysymyksiä sekä vaatimus yhteisön jäsenten uskollisuudesta sukulinjansa henkiselle ja kulttuuriselle perinnölle. Suvun jäsenet ovat yhdessä vastuussa toisistaan niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin. Sukuyhteisöjen taloudellista tasapainoa ylläpidetään eräänlaisilla jäsenmaksuilla, joita sukuun kuuluvat perheet maksavat omalle heimolle tai klaanilleen. Jäsenmaksusta saatuja tuloja käytetään mm. sukuyhteisöjen jäsenten taloudelliseen tukemiseen haastavassa elämäntilanteessa sekä vahingonkorvausten maksamiseen erilaisissa riita- ja konfliktitilanteissa. Jäsenmaksun

suuruus vaihtelee eri heimojen välillä. Tilanteissa, joissa sukuyhteisön varat eivät riitä syntyneiden kulujen kattamiseen, voidaan jäseniltä kerätä erillinen lisämaksu.

Oikeus-, korvaus- ja vakuutusikäntönnöt

Irakin valtiollisessa oikeusjärjestelmässä heimo-oikeudelle ei ole annettu merkittävää asemaa. Kuitenkin arkisessa elämässä ja erilaisissa ongelmatilanteissa heimojen omilla oikeus-, korvaus- ja vakuutusikäntönnöllä on erittäin keskeinen rooli. Sukuyhteisöillä on käytössään omat heimolait ja niiden pohjalta syntyneet käytänteet, joita sovelletaan erilaisissa riita-, vahinko- ja konfliktitilanteissa. Useat heimot ovat painattaneet lakinsa virallisiksi asiakirjoiksi. Lakien nojautuminen satoja vuosia vanhoihin beduiinlakeihin luo yhteneväisyyttä eri heimojen lakien rakenteelle, sisällölle ja oikeudenkäyntitavoille. Lakien yhteneväisyys helpottaa erilaisten riita- ja konfliktitilanteiden ratkaisemista ja sovittelua.

Tilanteessa, jossa kahden tai useamman sukuyhteisön välille on syntynyt kiista, korvausvelvoite tai konflikti, šeikit ja sukujen vanhimmat tapaavat kokoontumiselle erityisesti varatussa paikassa. Tapaamispaikka tunnetaan Irakissa nimellä *madeef*. Tapaamisessa selvitetään tapahtumien kulku ja etsitään ratkaisua ongelmaan. Heimot ja klaanit pyrkivät ensisijaisesti ratkaisemaan ongelmatilanteet rauhanomaisesti. Sovitteluprosessin tarkoituksena on luoda rauha heimojen välille sekä säilyttää ja palauttaa sukujen kunnia. Lisäksi se ennaltaehkäisee vihollissuhteiden syntymistä ja vähentää sukuyhteisöihin kohdistuvaa verikoston ja kollektiivisen vainon uhkaa. Verikostolla tarkoitetaan toimia, joilla loukattu heimo tai klaani kostaa oman sukulaisensa kuoleman tekijän sululle tappamalla yhden heistä. Kollektiivinen vaino puolestaan tarkoittaa muita väkivaltaisia tekoja, oikeudenloukkauksia tai näiden pelkoa, joka on laajentunut kosskettamaan koko perhettä tai sukuyhteisöä. Eräs haastateltavani totesi: *"Olisin tyhmä, jos en pelkäisi sitä [että läheisiäni vainotaan vuosiksi]." Kollektiivisen vainon tekijöinä voivat olla myös muut kuin sukuyhteisöt, esimerkiksi erilaiset aseelliset ryhmittymät, joiden toiminnassa esiintyy heimo-oikeudesta tuttuja rankaisikäntöntöjä. Kollektiivinen vaino voi olla syynä sille, että yksilö pelkää oman tai perheensä turvallisuuden puolesta ja pakenee maasta.*

Keski- ja Etelä-Irakin välillä on jonkin verran alueellisia eroja sovitteluprosessin eri vaiheissa sekä niiden nimityksissä. Keski-Irakissa prosessiin liitetään kolme termiä:

Sulha tarkoittaa rauhanturvaamis- ja konfliktinhallintaprosessia ja *fasl* korvauksen määrästä neuvottelemista, korvaussumman asettamista ja joissain tapauksissa myös itse korvausta. *Diyya* puolestaan viittaa tehtyyn korvauspäätökseen ja sen suuruuteen.

Etelä-Irakissa sovittelu- ja korvausprosessiin liittyvät puolestaan termit *tanhub*, *guama*, *degga* ja *fasl*. *Tanhub* on valituskirjelmä tai ilmoitus, jonka loukattu osapuoli lähettää korvausvaatimuksena vahingon tai rikoksen tekijälle. Mikäli tekijä ei sukunsa kanssa reagoi annettuun korvausvaatimukseen, siirtyy prosessi *guama*-vaiheeseen, jolloin tekijän luona vierailee loukatun osapuolen heimon valtuuskunta ja esittää korvausvaatimuksen uudelleen. Vierailulla on myös sosiaalinen vaikutus, sillä se varoittaa tekijää mahdollisista jatkotoimista sekä asettaa tekijän ja hänen sukunsa maineen huonoon valoon. Mikäli *guamaan* liittyvä painostus ei johda toivottuun lopputulokseen, on vaarana, että loukattu osapuoli siirtyy *degga*-menettelyyn. *Degga* on yksi kollektiivisen vainon tai rangaistuksen muoto. Siinä tekijän taloa kohti ammutaan tuliaseilla. Ammuskelu voi aiheuttaa vammautumisista tai kuolemia talon sisällä oleville. Ammuskelun kohteeksi joutuminen on häpeällistä ja se vahingoittaa kohteeksi joutuneen suvun mainetta. Menettelyyn voi liittyä myös muita väkivallantekojä ja vainoa kuten sieppauksia tai pahoinpitelyjä. *Degga*-menettelyn kaltaista toimintaa esiintyy jossain määrin myös Keski-Irakin alueella. Etelä-Irakissa heimojen sovittelumenettelyä kutsutaan termillä *fasl*. Mikäli sukuyhteisöt eivät löydä sopua tai ratkaisua neuvottelujen aikana, voi heidän välilleen syttyä aseellinen konflikti.

Kunniaväkivalta ja heimosta erottaminen

Sovintoprosessin päätteeksi sovitaan korvauksen laatu ja suuruus. Riitatilanne on voinut koskettaa alunperin vain muutamaa ihmistä, mutta mikäli vahingon tai loukkauksen kokenut osapuoli kokee olevansa oikeutettu korvaukseen, on tekijä yhdessä oman sukuyhteisönsä kanssa velvollinen korvaamaan aiheutuneen vahingon. Korvauksen suuruutta määrittävät osaltaan heimolait ja sukujen keskinäiset sopimukset. Lisäksi korvauksen suuruutta määriteltäessä vaikuttavina tekijöinä otetaan huomioon aiheutetun vahingon tai menetyksen merkityksellisyys, tapahtumien kulku, tekijän käyttäytyminen, loukatun osapuolen henkiset kärsimykset sekä tekijän halukkuus tunnustaa tekonsa. Rahallisessa korvauksessa kyse on usein hyvin merkittävästä summasta, jopa kymmenistä tuhansista euroista.

Sovintoprosessia ja korvausta vaativat tilanteet voivat syntyä hyvin erilaisista syistä. Toisinaan taustalla voi olla esimerkiksi heimojen välinen kiista maa-alueista, mutta usein riidat kuitenkin syntyvät arkisissa tilanteissa. Korvausvelvoite voi syntyä mm. onnettomuudesta tai teosta, jossa tekijä on aiheuttanut toiselle osapuolelle taloudellista menetystä, fyysistä kipua, vammoja tai kuoleman. Konfliktitilanteen taustalla voi myös olla oman tai toisen suvun maineen loukkaaminen, joka on johtunut jonkinlaisesta kielletystä teosta, kuten suvun kunniaa hallentavasta puheesta, sukupuolisiveyttä loukkaavasta toiminnasta tai rikoksesta. Vaikka sukuyhteisöt pääsääntöisesti sopivatkin kiistansa rahallisella korvauksella, voidaan ongelman laajuudesta tai häpeällisyydestä riippuen korvaukseksi vaatia muutakin kuin rahaa. Erityisesti sukupuolisiveyttä loukkaavissa ja esiaviolliseen seksiin liittyvissä ongelmatilanteissa rangaistukseksi voidaan vaatia esimerkiksi yksilön tai hänen perheensä karkotusta asuinalueelta, heimosta erottamista tai kunniaväkivaltaa. Vakavissa konfliktitilanteissa loukattu heimo tai klaani saattaa vaatia korvaukseksi tekijän suvun naispuolisia jäseniä. Mikäli vaatimukseen suostutaan, tarkoittaa se naisille pakkoavioliittoa loukatun suvun miesten kanssa. Pakkoavioliitot ovat yksi kunniaväkivallan muoto.

Pakkoavioliittoon voidaan myös määrätä esimerkiksi nuoret, joiden katsotaan loukanneen sukupuolisen kanssakäymisen rajoja. Joskus pelkkä epäily epäsovivasta ja sukupuolisiveyttä loukkaavasta käytöksestä voi olla syynä pakkoavioliitolle. Jos suku tai suvut eivät kuitenkaan pidä toista osapuolta riittävän kelpona puolisoehdokkaana, voidaan suvun kunniaa loukkaavaan teokseen syylistynyt tai siitä epäilty määrätä avioliittoon kolmannen osapuolen kanssa. Myös seksuaalirikosten uhreja voi uhata pakkoavioliitto, sillä Irakin rikoslain mukaan seksuaaliseen väkivaltaan syylistynyt voi välttyä tuomiolta avioitumalla uhrinsa kanssa. Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy kuitenkin paljon stigmaa, eikä sukujen keskinäisissä sovitteluissa tekijän sallita automaattisesti avioitua uhrinsa kanssa. Sekä tekijään että uhriin voi kohdistua kunniaväkivaltaa. Riippumatta pakkoavioliittoon johtaneista syistä, siitä kieltäytyvään henkilöön kohdistuu erittäin suuri kunniamurhan uhka, ja tämän välttämiseksi yksilön on paettava asuinalueeltaan tai kotimaastaan.

Sukuyhteisöillä voi olla myös sisäisiä konflikteja, jotka usein liittyvät pelkoon suvun maineen menetyksestä. Suurin rangaistus, jonka sukuyhteisö voi määrätä yksilölle tai hänen perheelleen, on heimosta tai klanis-

ta erottaminen. Arabian kielessä erottamista kuvataan termeillä *hardr al-dam* ("veren vuodattaminen sallittu") ja *tashmish* ("paahtavan kuumalle auringolle altistaminen"). Erottamista voidaan pitää eräänlaisena kuolemantuomiona, ja se asettaa erotetun vakavaan kuolemanvaaraan, joko oman tai muiden heimojen taholta.

Erottaminen voi olla joko määrääkaista tai pysyvää. Henkilö voidaan erottaa sukuyhteisöstään ensinnäkin erittäin häpeällisen teon, kuten homoseksuaalisuuden, islamin uskosta luopumisen tai vakavan rikoksen vuoksi. Toisena erottamisen syynä voi olla se, ettei heimojen ja klaanien välisessä konfliktitilanteessa tekijän suvulla ole varaa tai halua korvata aiheutunutta vahinkoa. Mikäli tekijä erotetaan heimosta tai klaanista, vapautuu sukuyhteisö siihen kohdistuvasta korvausvelvoitteesta ja vastuusta. Kolmanneksi yksilö voidaan erottaa heimosta tai klaanista muiden suvun jäsenten suojelemiseksi verikostolta ja muilta kollektiivisen vainon muodoilta.

Sukuyhteisöstä erottaminen jättää yksilön täysin vaille heimon ja klaanin tarjoamaa turvaa, ja yksilö menettää oikeuden saada sukunsa tukea riita- ja konfliktitilanteissa. Sukuyhteisöstä erotetun henkilön tappaminen ei myöskään aiheuta korvausvaatimusta tai verikoston vaaraa sukujen välille. Maan sisäinen pakolaisuus ei ole aina mahdollinen heimosta erotetulle, sillä sukuyhteisön tuen puuttuminen vaikuttaa mahdollisuuksiin toimia yhteiskunnassa täysivaltaisesti. Uudella asuinalueella heimon tai klaanin suojelun puuttuminen voi saattaa yksilön turvattomaan asemaan ja vaaraan pienissäkin riitatilanteissa. Kuolemanvaaran ja turvattoman asemansa vuoksi erotettu henkilö joutuukin usein pakenemaan oman asuinalueensa lisäksi myös kotimaastaan.

Vaikutukset pakkomuuttoon

Arabiheimojen sosiaalinen järjestelmä tarjoaa sukuyhteisön jäsenille eräänlaista sosiaali-, vakuutus- ja oikeusturvaa. Koko sukuyhteisö kantaa yhdessä vastuuta heimoon ja klaaniin liittyvistä kunnia- ja häpeäkysymyksistä. Suvun jäsenet ovat myös vastuussa toisistaan, joskus jopa omalla hengellään.

Yksilön oikeuden turvalliseen elämään kotimaassaan voivat vaarantaa niin sukujen väliset kuin myös sukujen sisäiset konfliktit. Tutkimusaineistossani keskeisimmiksi uhkatekijöiksi sukuyhteisöjen välisissä kiistoissa muodostuivat kollektiiviset vaino- ja rannaisutoimet sekä verikosto. Nämä kosketavat erityisesti suvun miespuolisia jäseniä, mutta myös suvun naispuolisiin jäseniin voi

kohdistua kollektiivista vainoa esimerkiksi sieppauksien sekä fyysisen ja seksuaalisen väkivallan muodossa. Omaan sukuyhteisöön liittyvissä konflikteissa yksilölle merkittävimpiä turvallisuusuhkia puolestaan ovat kunniaväkivalta ja heimosta erottaminen. Kaikki aineistossani mukana olleet henkilöt olivat itse kokeneet kyseisiä oikeudenloukkauksia tai niitä oli kohdistunut heidän läheisiinsä. Kaikille tutkimuksessani mukana olleille henkilöille sukuihin liittyvät uhkatekijät olivat osittain tai kokonaan syynä sille, että he olivat lähteneet pakoon Irakista ja hakenneet turvapaikkaa Suomesta.

Tässä artikkelissa olen pyrkinyt esittämään niitä Keski- ja Etelä-Irakin heimo-oikeuteen liittyviä käytänteitä, joiden seurauksena yksilöön voi kohdistua vainoa, väkivaltaa ja oikeudenloukkauksia, ja jotka voivat johtaa pakkomuuttoon. Esitetyistä käytänteistä muodostuvat uhkatekijät tulisi ottaa huomioon arvioitaessa yksilön oikeutta kansainväliseen suojeluun sekä turvapaikanhakijan mahdollisuuksia palata kotimaahansa maan sisäisenä pakolaisena.

Lähteet

- Asfura-Heim, Patricio (2011). Tribal Customary Law and Legal Pluralism in Al Anbar, Iraq. Deborah Isser (ed.), *Customary Justice and the Rule of Law in War-torn Societies*. Washington DC: United States Institute of Peace Press, 239–279.
- Asfura-Heim, Patricio (2014). "No Security Without Us": Tribes and Tribalism in Al Anbar Province, Iraq. CNA, June 2014. Saatavilla: https://www.cna.org/CNA_files/PDF/COP-2014-U-007918-Final.pdf. Luettu 28.4.2021.
- Carroll, Katherine Blue (2011). Tribal Law and Reconciliation in the New Iraq. *The Middle East Journal*, 65 (1), 11–29.
- Eisenstadt, Michael (2007). Iraq: Tribal Engagement Lessons Learned. *Military Review*, 87 (5), 16–31.
- Hamoudi, Haider Ala, Wasfi H. Al-Sharaa, & Aqeel Al-Dahhan (2015). The Resolution of Disputes in State and Tribal Law in the South of Iraq: Toward a Cooperative Model of Pluralism. Michael A. Helfand (ed.), *Negotiating State and Non-State Law: The Challenge of Global and Local Legal Pluralism*. Cambridge: Cambridge University Press, 215–260.
- Hassan, Hussein D. (2007). *Iraq: Tribal Structure, Social and Political Activities*. CRS Report for Congress. United States Defense Technical Information Center. Congressional Research Service. Saatavilla: <https://www.everycrsreport.com/reports/RS22626.html>. Luettu 28.4.2021.

- Irakin rikoslaki: *Penal code 111 of 1968 as amended to 14 March 2010*. Käännös: Iraqi Local Governance Law Library. Saatavilla: https://www.ecoi.net/en/file/local/1355393/4765_1464616474_pc-1969-v1-eng.pdf. Luettu 28.4.2021.
- Irakin siviililaki: *Iraqi Civil Code n. 40 of 1951*. Käännös: Global Justice Project, 1990. Saatavilla: https://www.ecoi.net/en/file/local/1234396/4765_1464617785_iraq-civil-code-1951-part-1-of-4.pdf. Luettu 28.4.2021.
- Juntunen, Marko (2016). *Poikkeustilan sukupolvet. Irakilaispakolaisuus Suomessa*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 31/2016. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-125-8>. Luettu 28.4.2021.
- Miettunen, Päivi (2013). *Our Ancestors were Bedouin. Memory, Identity and Change: The Case of Holy Sites in Southern Jordan*. Helsinki: University of Helsinki.
- Muhammad, Ghazi bin (1999). *The Tribes of Jordan at the Beginning of the Twenty-First Century*. Jordan: Rutab.
- Stolzoff, Sam G. (2009). *In The Iraqi Tribal System: A Reference for Social Scientists, Analysts, and Tribal Engagement*. Minneapolis: Two Harbors Press.
- UNHCR (2012). *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-seekers from Iraq*. 31 May 2012. United Nations High Commissioner for Refugees. Saatavilla: www.refworld.org/pdfid/4fc77d522.pdf. Luettu 28.4.2021.
- Österberg, Venla (2019). *”Ilman klaania et sä pärjää.” Kulttuurianalyttinen tutkimus Keski- ja Etelä-Irakin arabiheimojen ja -klaanien sosiaalisesta rakenteesta*. Pro gradu. Turku: Turun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Kansatiede.

Lukijakysely Siirtolaisuus–Migration -lehdestä

Keräämme palautetta Siirtolaisuus–Migration-lehden lukijoilta ja kirjoittajilta. Toivomme palautetta myös uusilta lukijoilta ja kirjoittajilta, joten olisi hienoa, jos voisit vastata tähän lyhyeen kyselyyn, vaikka et olisi lehteen vielä tutustunutkaan! Vastaamiseen menee enintään 5 minuuttia.

Vastausaikaa 25.7.2021 asti.

Linkki kyselyyn:

<https://q.surveypal.com/Siirtolaisuus-lehden-kysely/>

Kysely löytyy myös kotisivuiltamme:

<https://siirtolaisuusinstituutti.fi/uutiset/>

Kiitokset jo etukäteen, arvostamme kovasti mielipidettäsi!

Auvo Kostainen

Professor Emeritus, University of Turku, Finland
aukosti@utu.fi



The Genealogy of John Morton, the Signer: the DNA Results

Keywords: ancestry, genetics, DNA-study, Martinen, John Morton, Mårten Mårtensson, New Sweden

John Morton (1725–1777) was one of the 56 persons who signed the Declaration of Independence of the United States in 1776. Especially, it is pointed out in many sources that he casted the decisive vote for independence. Consequently, it has been debated, what was his ethnic origin, was he of Swedish or Finnish ancestry? The problem may be studied through the great-grandfather of John Morton, named Mårten Mårtensson, who came from the so-called Forest Finn areas in Central Sweden in 1654 to the colony of New Sweden in Delaware.

To solve the much debated problem of Morton's ancestry, historian Auvo Kostainen and DNA-analyst Pekka Haikkala have issued a study which combines the elements of historical research and genetic genealogy. The DNA research has not been used extensively to solve the ancestry of historical persons, although some interesting personalities have been examined to find out their DNA heritage. These persons include Thomas Jefferson, Martin Luther and King Richard III. Regarding John Morton's deep roots, genetic genealogy will give new insights.

John Morton – a Politician from Pennsylvania

The Colony of New Sweden (Nya Sverige) was formed on the lands bought from the Lenape Indian population on the Dela-

ware Bay in 1638, until the Dutch took it over in 1655. Hundreds of settlers and other colonists moved to New Sweden from Sweden and Finland, which at the time was a part of the Kingdom of Sweden. The newcomers included voluntary settlers as well as forced migrants, in addition to a number of soldiers and people doing various services for the colony. This group of people also included both men and women, as well as children.

John Morton was born in the former New Sweden Colony in 1725. His father, also named John Morton, died before the birth of John Junior. His mother, Mary Archer of Finnish origin, soon remarried an English land surveyor John Sketchley. The new stepfather was a learned and skilled person at his time, who educated John Morton as a land surveyor, too, and apparently had great influence on the education of John Morton. He grew up to be an active and successful person, who gained several positions of responsibility in the Parliament and the government of the colony of Pennsylvania. John served as the member of the Supreme Court of Pennsylvania, despite having no formal training in law. He represented Pennsylvania during the time when North American colonies of Britain prepared for the independence. Morton seems to have hesitated when considering independence, but ultimately supported it. He married Ann Justis, also of Finnish relation. They had eight children who all grew up to adulthood.



The portrait of John Morton from the Norton Art Gallery, Louisiana. Photo: Collections of the Migration Institute of Finland.

John Morton died unexpectedly of apparent lung disease in 1777, only a year after the declaration of independence.

John Morton's ethnic roots were discussed especially from the end of the 19th century both in Finland and Sweden. Available information is sparse, however. John Morton's great grandfather was called Mårten Mårtensson Senior, whose name can also be found in the Finnish form, Martti Marttinen. A Finnish-American historian and priest, Salomon Ilmonen, wrote several books about Finns in America during the early 1900s. He derived the genealogy of Morton to the Finns who moved in the 1500s to 1600s to central parts of Sweden to cultivate land with help of the 'slash and burn' techniques. Ilmonen suggested that Mårtensson actually belonged to the Marttinen family of Eastern Finland, and he had come from the parish of Rautalampi.

In Delaware, Mårtensson had a farm in the Ammansland area, which was settled by many Finnish-related colonists. It is unclear if John Morton was aware of his Finnish ancestry or if he considered himself Swedish. In the location where Mårtensson's descendants lived, there were many people of Finnish relation. If he had information about his Finnish roots, that information must have come from his

mother. It is possible that some people still kept some elements of Finnish culture, such as the *sauna*, and perhaps even some words of the Finnish language were still heard. Perhaps John Morton was even able to use some Finnish words, despite being a fourth generation immigrant.

The Marttinen Family DNA Research

Pehr Kalm, Professor of Turku Academy in Finland, carried out a lengthy exploration to North America in 1748–1751, while researching natural life in America. He is famous for his visit and travelogue to Niagara Falls, although most of his stay in America concentrated on former New Sweden colony. There he met his future wife, the widow of the Swedish priest Sandin, by the name of Margaretha Sjöman. Kalm was interested in both the nature of the colony and the New Sweden descendants. He copied information from the Wicaco Gloria Dei old church records, which revealed the date of Mårten Mårtensson's death, May 31, 1706. There it was written he was "born in Finland in Sweden" (i Finland i Swerige), at the age of 100 years. This piece of information is just about everything the documents tell of the roots of Mårten Mårtensson Senior.

Due to the lack of exact information, the debate around the genealogy of Mårtensson and John Morton has persisted. According to the study carried out by Kostiaainen and Haikala, no written documents were found to establish his location neither in Finland nor in Swedish Forest Finn areas.

The FamilyTreeDNA-testing company (Houston, Texas) has developed a number of so-called group projects, among them the Finland project with 19000 participants. Our specific research project is called the Marttinen-group. It has 103 participants. It includes a "test group" of 12 persons, which represent various branches of the Marttinens, and their test results have been closely analyzed.

The Marttinen family of Eastern Finland has commonly been presented as the background group of Mårtensson, Senior. Therefore, our study aimed first to figure out the male Y-DNA values of this special family, analyzing their genetic branches. The Y-DNA testing has made great progress in recent years and adopted many new ways of analyzing the test results. Today, we may find a high probability of genetic relationship within a number of generations. The tests may be based on the paternal line Y-DNA as well as the maternal line mtDNA.

The planning of the Morton DNA-project has been complicated and time-consuming.



The Memorial of Finnish Colonists in New Sweden, by Wäinö Aaltonen in Chester, PA. Photo: Auvo Kostiaainen 2008.

Regarding the genetic roots of John Morton we are able to follow the paternal line of John Morton. The most important factor has been the interest of the Marttinen family society to advance the project, and also the possibility to make use of the Y-DNA test results by the Mårten Mårtensson male descendants in the United States. Our study compares the test results of two Mårtensson descendants, R. Morton and W. Morton from the United States. They are descendants of tenth and eleventh generation respectively, while R. Morton is also a paternal descendant of John Morton.

Thus, documentary materials of historical research have been added with the means and analytical tools of genetic genealogy. The most important tools for our research have been the STR (Short Tandem Repeat) marker test and the SNP (Single Nucleotide Polymorphism) test which look for mutations or “snips”. The genetic heritage of Mårten Mårtensson, Senior has also been compared with the results taken from the Marttinens and their “test group” in Finland, mentioned above, as well as with the results of the FTDNA Finland DNA group in general. The Marttinen family in question is an old and expansive family in Finland, and

a lot of their family relations today include persons who do not actually carry the family name Marttinen.

Karelian, Savonian and Swedish Forest Finn Ancestries

The Y-DNA test results show very strong relation of John Morton and Mårten Mårtensson, Senior with Finland. They belong to the large haplo group N, formed in South-East Asia 40000 years ago, its subgroup N-M231, and further subgroup N1C1. These haplo groups dominate Finland, but they are especially found in the genetic heritage of males coming from Eastern Finland. The haplo N originates from Southeast Asia and has contributed to the “Siberian” genetic input in European heritage.

According to the FTDNA analysis, the SNP-snip information is suitable for tracing the long-standing genetic heritage. The “snip”-results are considered the backbone to build the “genetic trees”. These trees and their branches inform us that Mårten Mårtensson, Senior as well as John Morton and the Marttinens, belong to an Eastern Finn-



Morton Homestead in its present condition, Prospect Park, PA. Photo: Auvo Kostiainen 2008.

ish branch of the haplo group N-M231, named the Karelian branch, and its close neighbor, the Savonians. The SNPs inform us that around the years 650 and 1000 AD significant new branches in the genetic tree were formed. As a result of major migratory movements to the interior of Finland these people broadened their life circles extensively. They had originally settled on the Karelian Isthmus and South Karelia, but later moved to various parts of the Savo province, to Central Finland, to Ostrobothnia and for example, its Southern Ostrobothnian lake district.

The expansion was mainly motivated by the desire to search new farm lands, particularly with the use of the 'slash and burn' techniques. Historical records tell us that during the 1500s and 1600s, as many as 12000 Finns moved to Central parts of Sweden to cultivate new farming land, some even crossed the border to Norway. Those Forest Finns who continued their journey to Delaware came, for example, from the provinces of Värmland and Dalarna. Some Finns came directly from Finland, particularly from the coastal regions.

Our research is a sample study by nature. We compare the test results within the Marttinen family group to the tested Mortons. Since the number of those who take the Y-DNA tests continues to grow, the overall results may get more specified in the future. The virtual pages of the FTDNA show the growth of tests, and the number of "matches" continues to grow as new names and results appear for comparison.

When looking at the Y-DNA67-test results for the STR-markers, we may compare mutation numbers; the smaller the number is, the closer is the expected relationship with our reference person (R. Morton). We find one

person who has only one mutation to separate him and R. Morton. Additionally, there are three persons with two mutations and circa 40 persons with three mutations. The person with only one mutation is actually a descendant of the Forest Finns from Sweden. In order to get more precise information on the family relations for the persons mentioned, these individuals should take the SNP-test to clarify the genetic family trees.

According to both the STR-tests and the SNP-tests, the Mårtensson descendants R. Morton and W. Morton do have a number of close genetic relatives both in Finland and in Sweden. While looking at the SNP-snip tests results available we find that the specific Morton snip called Y77866 is found in the test of R. Morton, and in the test of the Forest Finn descendant mentioned above as well as in the test of three other persons in Finland. This snip was created around the year 1000 AD. The Forest Finn descendant's paternal line is not clear, but his father came from Västmanland, which is also known as the Forest Finn area.

The Problem of the Home Site of Mårten Mårtensson, Senior

Where in Finland did Mårten Mårtensson, Senior (or Martti Marttinen) come from? We have not been able to solve this problem exactly in our study. However, there is a strong indication that genetic relation has concentrated in a specific area called Southern Savo (or Southern part of the Savo province). The tests indicate strong relation between our reference person R. Morton and the Marttinen people originating from the village of Salmenkylä in the old parish of Kangasniemi. Earlier it was often stated that Mårten Mårtensson's roots were in the Savonian parish of Rautalampi.

However, this question remained largely unanswered in our study.

The research process revealed that there are a number of other Finnish families, who are not named Marttinen but whose genetic heritage shows strong similarity to Mårten Mårtensson, Senior. Based on the information taken from the SNP-snp tests, examples of these related families from the Southern Savo area are named the Himanen and Parkkinen family as well as the Puranen family from the Savo province.

It is possible that Mårten Mårtensson, Senior was born in the Kangasniemi parish, Southern Savo, in Eastern Finland. However, it is even more probable that his forefathers lived there several generations earlier and those forefathers moved to the interior of Finland for farming. Ultimately descendants of this specific family moved to Central Sweden to become Forest Finns. A member of this population, a male farmer Mårten Mårtensson, Senior and his family crossed the Atlantic to Delaware in 1654. We do not know exactly where the Kangasniemi, Salmenkylä Martinens or their forefathers were located and earned their living around the years 1000-1300 AD. Possibly at the time they lived in Southern Karelia or Karelian Isthmus and only later moved to Kangasniemi parish.

The name Mårten Mårtensson is a patronymic name type, translated as "Mårten, the son of Mårten". In Finnish language he has been mostly called Martti Marttinen or Martti Martinpoika, translated as "Martti, the son of Martti". In the Delaware colony the name of Mårten Mårtensson was reformed into various English-type names, and finally it was shortened as Morton. Thus far, there is no evidence that the Finnish last name Marttinen was ever used in the colonial records of the 1600s.

As mentioned above, the genetic genealogy and its methods and tools continue to develop, and there is heavy competition between the companies in business. Therefore, we may expect that new and more specific results may soon be available. We may expect that new information on Mårten Mårtensson, Senior and John Morton roots will be revealed. Perhaps, we may ultimately also find new documentary information about their roots.

References

- Craig, Peter Stebbins (1996). Mårten Mårtensson & his Morton Family. *Swedish Colonial News*, 1 (13), 2–3.
- Dahlgren, Stellan & Hans Norman (1998). *The rise and fall of New Sweden: Governor Johan Risingh's journal 1654–1655, in its historical context*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. FamilyTreeDNA. Available: <https://www.familytreedna.com/> (Houston, Texas). Accessed 12.5.2021.
- Heino, Riitta Maria (2012). *John Morton: Finnish Roots*. Jyväskylä.
- Ilmonen, Salomon (1937). *John Morton: signer of the Declaration of independence of the United States of America*. Transl. by John Wargelin. Hancock, MI.
- Johnson, Amandus (1911). *The Swedish Settlements on the Delaware: Their History and relation to the Indians, Dutch and English 1638–1664*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Kostiainen, Auvo (2014). The Delaware Colonists and Their Heritage. Auvo Kostiainen (ed.) *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. East Lansing, Mich.: Michigan State University Press, 29–37.
- Kostiainen, Auvo & Pekka Haikkala (2021). *John Mortonin juuret ovat Suomessa. Historiaa ja DNA-tutkimusta*. Grano OY: Marttisten sukuseura.
- Lillback, Elaine (2006). *John Morton — Forgotten Founding Father*. Painesville, OH: Painesville Publishing Co.
- Paikkala, Jarmo (2007). *Marttinen sukukirja 1. Suvun historiaa vuoteen 1900*. Saarijärvi 2004; *Marttinen sukukirja 2. Suvun historiaa vuodesta 1900*. Saarijärvi: Marttisten sukuseura.
- Pehr Kalms resa till Norra Amerika: tillägsband (1929). *Utgiven av Fredr. Elfving och Georg Schauman. Tillägsband sammanställt av Fredr. Elfving*. Helsingfors: Skrifter utgivna av svenska litteratursällskapet i Finland, 120.
- Phylogenetic Tree. N-M231. Available: <http://www.kolumbus.fi/geodun/YDNA/SNP-N-TREE-FIN>. Accessed 20.2.2020.
- Pirttivaara, Marja (2017). *Juuresi näkyvät: geneettisen sukututkimuksen ABC*. Helsinki: Siltala.
- Sappinen, Eero (2019). *Värmlannin metsäsuomalaiset. Asutushistoriasta, agraarista kulttuurista ja muutoksesta*. Tutkimus 4. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Stromberg, Richard (2007). John Morton. The Society of the Descendants of the Signers of the Declaration of Independence. Available: <https://www.dsdi1776.com/john-morton/>. Accessed 16.2.2021.
- Wedin, Maud. E-mails from 20.1.2020 and 28.1.2020.
- Y-DNA Haplogroup Tree (2019). International Society of Genetic Genealogy. Y-DNA Haplogroup Tree 2019–2020. Available: <https://isogg.org/tree/>. Accessed 27.12.2020.

Veera Juntunen

Luonnontieteiden kandidaatti
Turun yliopisto



Rajavalvonta muuttuvassa maailmassa

Avainsanat: rajavalvonta, ylijäräinen liikkuvuus, pakolaisuus, Suomi, Venäjä

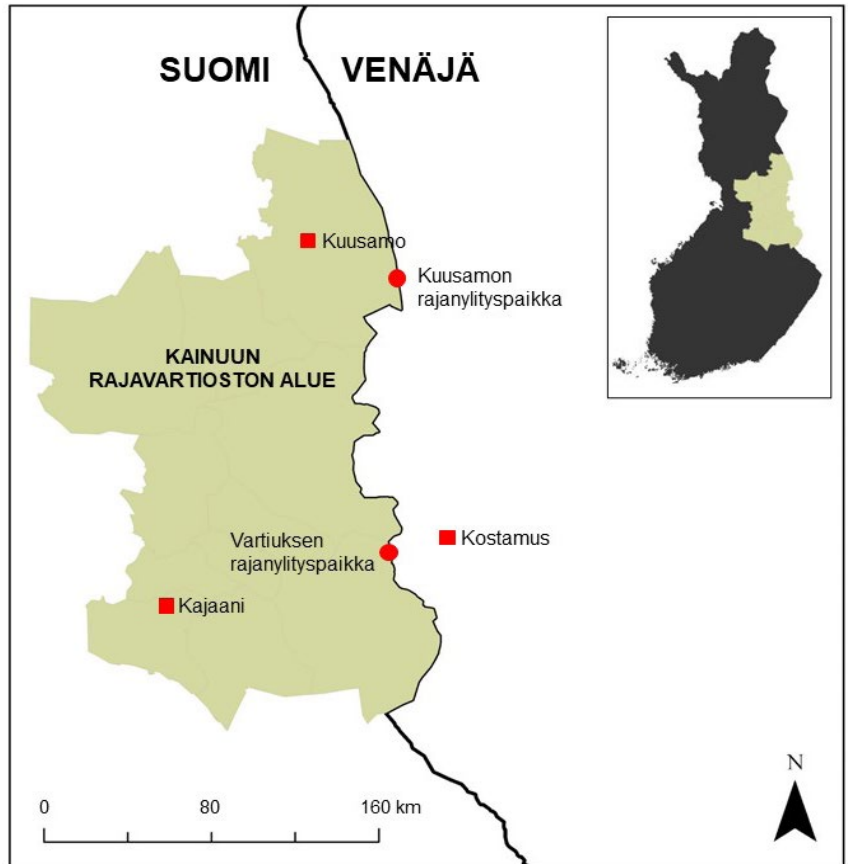
Rajat, valvonta ja geopolitiikka ovat kiehtoneet minua jo pitkään. Päätin tehdä pro gradu -tutkielmani rajavalvonnasta, koska siinä pystyin yhdistämään kaikki kolme mielenkiinnon kohdettani. Tutkimusalueeksi valitsin Kainuun rajavartioston alueen (Kuva 1.), koska sitä on tutkittu vähemmän kuin esimerkiksi Kaakkois-Suomen rajavartioston aluetta. Kainuun rajavartioston alueella välimatkat ovat pitkiä ja alue on kuntakeskuksia lukuun ottamatta harvaanasuttua. Minulla on myös sukulaisia Kainuussa, minkä vuoksi tämä alue kiinnosti minua erityisesti.

Pro gradu -tutkielmassani tutkin, miten Suomen ja Venäjän välinen yhteistyö rajavalvonnassa ja rajavartioiden työnkuva on muuttunut viidenkymmenen vuoden aikana, miten Kainuun rajavartioston alueen ominaispiirteet vaikuttavat rajavartioiden työhön sekä millaisia haasteita ja mahdollisuuksia rajavalvonnan tulevaisuuteen liitetään. Aineiston keräsin haastatteleamalla yhdeksää Kainuun rajavartioston nykyistä tai reservissä olevaa työntekijää. Haastateltavat olivat joko rajavartioita tai johtoportaan henkilöitä. Aineiston analysoinnissa käytin sisälönanalyysia. Tässä artikkelissa käsittelem tutkimuksessa esille tulleita tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia sekä jo tapahtuneita muutoksia.

Valtioiden välinen yhteistyö ennakoimattoman liikkumisen hallitsemisessa

Tutkimuksessa selvisi, että Suomen ja Venäjän välinen yhteistyö rajavalvonnassa on muuttunut monipuolisemmaksi ja avoimemmaksi kuin mitä se on ollut esimerkiksi kylmän sodan aikaan toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Haastateltavat kokevat, että tarkasteluajanjakson aikana tapahtuneisiin muutoksiin Suomen ja Venäjän välisessä rajavalvonnan yhteistyössä ovat vaikuttaneet erityisesti Neuvostoliiton hajoaminen, globalisaatio ja teknologian kehitys. Koko tarkasteluajanjakson yhteistyötä ovat hoitaneet rajavaltuutetut, jotka ovat tavanneet säännöllisesti ja käyneet läpi ajankohtaiset asiat. Teknologian kehityksen ansiosta Suomi ja Venäjä voivat olla nykyään nopeasti yhteydessä toisiinsa ja viestiä mahdollisista luvattomista rajanylittäjistä viiveettä. Rajat alueet ovat erilaisten liikevirtojen kohdealueina, mikä vaatii luottamuksellista yhteistyötä valtioiden välillä. Tällaisia liikevirtoja ovat esimerkiksi rajan ylittäminen matkailun, sotien tai konfliktien vuoksi. Ennakoimattoman liikkumisen hallitseminen edellyttää hyvää valtioiden välistä yhteistyötä ja varautumista.

Kuva 1. Kainuun rajavartioston alue kattaa 406 kilometriä Suomen ja Venäjän välistä rajaa.



Muutokset valtioiden geopoliittisissa suhteissa, ympäristökatastrofit ja sodat vaikuttavat rajojen toimintaan. Haastateltavieni mukaan pakolaisten ennakoimattoman liikkumisen hallitseminen edellyttää nopeaa reagointikykyä ja kansainvälistä yhteistyötä. 1980-luvulla läntiseen Keski-Eurooppaan saapui paljon pakolaisia sotien ja konfliktien vuoksi. Jo tällöin pakolaisten spontaania liikkumista pidettiin haasteena, sillä Euroopan valtioilla ei ollut keinoja hallita pakolaisten liikkeitä. Vaikka osa haastateltavista näkee Venäjän arvaamattomana valtiona, pitävät he kuitenkin erityisesti laajempia, globaaleja ilmiöitä tulevaisuuden haasteina, joihin on varauduttava. Varautuminen edellyttää jatkuvaa tilannetietoisuutta ja henkilöstön kouluttamista sekä riittävää henkilöstön määrää.

Maailman valtasuhteet ovat jatkuvassa muutoksessa ja ne vaikuttavat rajojen toimintaan ja niiden läpäistävytyteen. Esimerkiksi COVID-19 on sulkenut monia rajoja tilapäisesti, mikä vaikuttaa puolestaan valtioiden väliseen yhteistyöhön, asettaa uusia vaatimuksia ja muuttaa aiempia käytänteitä.

Keväällä 2020 koronapandemian seurauksena valtiot alkoivat määrittää uudenlaisia rajoja, joita pystytettiin myös valtioiden sisälle. Globalisaation ja rajojen avaamisen sijaan rajoja alettiin sulkea, jotta valtion ulkopuolelta tulevalta virukselta voitaisiin suojautua. Useat tutkijat toteavatkin, että rajojen suhteen kyse ei ole siitä katoavatko ne, vaan siitä, miten ne on muotoiltu tilassa, miten niillä kontrolloidaan, millaisia merkityksiä niille annetaan ja miten ne muuttuvat ajassa.

Ilmavalvonta ja automatisaatio tulevaisuuden mahdollisuuksina

Haastateltavat uskovat teknologian kehityksen tehostavan rajavalvontaa tulevaisuudessa. Erityisesti rajatarkastusten automatisaatio ja miehittämätön pienoiskopterivalvonta voivat olla vastauksia tulevaisuuden haasteisiin. On kuitenkin mahdollista, että jotkin teknologiset keksinnöt havaitaan ongelmallisiksi vasta sen jälkeen, kun niitä on käytetty pidempään. Esimerkiksi pienoiskopterien käyttö rajavalvonnassa on herättänyt kysymyksiä. Rajavalvonnassa niiden

käyttötarkoituksena on se, että rajoja voitaisiin valvoa yhä paremmin, mutta niitä on kritisoitu muun muassa siksi, että ne voisivat muuttaa rajojen luonnetta muuttaen ne virtuaalisiksi taisteluvyöhykkeiksi. Aseistettuja pienoiskoptereita käytetään myös sodissa ja niiden seurauksena siviilejä on saanut surmansa. Miehittämättömien pienoiskopterien käyttö muuttaa sodankäynnin videopelin tapaiseksi, jolloin sodan toiset osapuolet nähdään helpommin objekteina kuin ihmisinä.

Biometrinen tunnistaminen on yksi tulevaisuuden kehityssuunnista rajatarkastuksissa. Sillä tarkoitetaan henkilön identiteetin tunnistamista esimerkiksi sormenjäljistä tai iiriksestä. Haastateltavat kokevat biometrisen tunnistamisen keinoksi, joka suojelee myös matkustajia, koska heidän identiteettiään on tällöin vaikeampi varastaa. Biometrisia tunnistusmenetelmiä on kuitenkin kritisoitu esimerkiksi siitä, että niihin ajatellaan liittyvän systemaattista luokitteluvallankäyttöä kuten profilointia etnisyyden perusteella. Tällöin esimerkiksi tietyn kansalaisuuden omaavat ihmiset voidaan ohjata lisätarkastuksiin.

Ilmaisineläinlangoista kameroiden valvontapäätteiden tarkasteluun

Rajavartioiden työnkuva on muuttunut merkittävästi viidenkymmenen vuoden tarkasteluajanjakson aikana. Haastateltavien mukaan tärkeimmät syyt työnkuvan muuttumiseen ovat olleet Suomen liittyminen Euroopan unioniin, rajavalvonnan teknillistyminen ja teknologisen kehityksen antamat mahdollisuudet, rajavartioiden valtuuksien lisääntyminen sekä uudenlaiset aikaan sidotut haasteet kuten pakolaisuus. 1970- ja 1980-luvuilla Suomeen saapui vain muutamia yksittäisiä turvapaikanhakijoita vuodessa. 1990-luvulla Suomi alkoi vastaanottaa itsenäisesti tulleita turvapaikanhakijoita eri mittakaavassa kuin aiemmin, mutta vuoteen 2014 asti turvapaikanhakijoiden määrä pysyi muutamassa tuhannessa vuosittain. Vuosi 2015 oli poikkeuksellinen, sillä silloin Suomeen saapui 32 000 turvapaikanhakijaa, joista 1 700 pyrki Suomeen Suomen ja Venäjän välisen rajan kautta. Haastateltavat kertovat, että vuoden 2015 seurauksena Rajavartiolaitoksessa on varauduttu siihen, että määrältään suuria ja ennakoimattomia ihmisten rajanylityksiä ja liikkeitä voitaisiin hallita.

Ilmaisineläinlankojen ja jälkikenttien ajasta on siirrytty kameroiden valvontapäätteiden tarkasteluun ja varautumissuunnitelmien tekoon. Maailman muuttuessa myös rajavalvonnan on muututtava, jotta ajankohtaisiin haasteisiin voidaan vastata. Teknologian kehityksen on tarkoitus mahdollistaa rajan

valvonta kaikissa olosuhteissa pimeänäkökameroilla ja hahmontunnistimilla. Teknillistyminen ja teknologian kehitys ovat antaneet rajavartioiden myös mahdollisuuden partioida yhä laajemmalla alueella pienemmällä henkilöstömäärällä. Myös Suomen sisäiset muutokset näkyvät rajavartioiden työssä, kuten rajavartioiden valtuuksien lisääntymisenä, kun muu virkavalta on siirtynyt kauemmas rajan läheisyydestä. Vaikka moni asia on tarkasteluajanjakson aikana muuttunut, on rajaturvallisuudesta huolehtiminen säilynyt rajavartioiden päätehtävänä. Tutkimuksessa käsitelty tarkasteluajanjakso on melko pitkä, jolloin muutokset vaikuttavat suurilta, vaikka ne ovat kuitenkin tapahtuneet asteittain.

Rajavartijat turvallisuuden tunteen luojina

Kainuun ja Koillismaan pitkät välimatkat ja harva asutus ilmenevät rauhallisuutena rajavartioiden työssä. Haastateltavien esittämä ajatus asutuksen edelleen vähenemisestä voisi muuttaa rajavartioiden työtä tulevaisuudessa merkittävästi. Maailman kuitenkin murroksessa COVID-19-pandemian seurauksena ja on epäselvää, vaikuttaako etätyön suosiminen jatkossa maaseudun ja Kainuun rajavartiostion alueen väestön kasvuun. Toistaiseksi rajavartijat ovat Kainuun ja Koillismaan harvaan asuttujen alueiden yleisiä viranomaisia, jotka hoitavat muidenkin viranomaisten tehtäviä sallituilla alueilla. Rajan koskemattomuuden takaamisen lisäksi rajavartioiden on näillä alueilla tärkeä tehtävä yleisen turvallisuuden tunteen luojina.

Haastateltavien mukaan Kostamuksen sijainti Suomen ja Venäjän välisen rajan läheisyydessä kasvattaa pohjoisen alueen rajanylitysten määrää. Haastateltavat tuovat esille myös sen, että Venäjän ja Suomen välinen suuri elintasoero lisää liikennettä rajan yli, kun ihmiset käyvät benssiini- ja muilla ostoksilla. Haastateltavat kertovat lisäksi, että Kainuun ja Koillismaan alueella on havaittu myös alkoholin ja tupakan salakuljetusyrityksiä sekä asiakirjojen väärennöksiä, mutta suuremmat rikokset keskittyvät Kaakkois-Suomen rajavartiostion alueelle. Kotieläinten rajanylitykset ovat yleisin Suomen ja Venäjän neuvottelua vaativa asia Kainuun rajavartiostion alueella.

Kyläyhteisöön kuuluvasta rajavartijasta kansainväliseksi virkamieheksi

Tutkimus ei ole yleistettävissä koko Rajavartiolaituksen näkemyksiin haastateltavien pienen määrän vuoksi. Tutkimuksen tarkoitus olikin luoda katsaus rajavalvonnan ajalli-

seen kehitykseen ja tulevaisuuden näkyymiin perustuen Rajavartiolaitoksen virassa toimivien ja reservissä olevien henkilöiden haastatteluihin. On kiinnostavaa kuulla, miten rajavalvonnan parissa työskentelevät henkilöt itse näkevät rajavalvonnan ja sen kehityksen.

Haastateltavien mukaan Suomen liittymisen Euroopan unioniin ja Schengenin sopimukseen ovat antaneet rajavartijoille uusia tehtäviä ja toimintatapoja, joita on noudatettava. Rajavartijat eivät enää valvo vain Suomen rajoja, vaan ovat mukana myös Euroopan yhteisissä rajavalvontatehtävissä. Globalisaatio on muuttanut rajojen merkitystä ja niiden piirteitä, kun esimerkiksi ylijärjestyksen liikkuksen määrä on kasvanut. Erilaiset aikaan sidotut ilmiöt, kuten pandemiat, pakolaisten liikkuminen ja terrorismi vaikuttavat toimintaan rajoilla sekä siihen, millaisena rajan ulkopuolinen koetaan. Rajan on menneisyydessä koettu suojaavan rajan sisäpuolista aluetta, valtiota, rajan ulkopuoliselta, joka on uhkaava ja arvaamaton. Nykyään valtiot ovat keskenään muodostaneet ryhmittymiä, joilla koetaan olevan yhteinen ulkopuolinen. Esimerkkinä tästä on Schengen-alue ja sen yhteinen rajavalvonta. COVID-19-pandemian vuoksi ajatukset globalisaatiosta ja sen edistämisestä ovat kuitenkin muutoksessa, ja pandemian seurauksena esimerkiksi matkustaminen on rajoitetumpaa kuin ennen pandemiaa.

Tutkimuksessa selvisi, että mahdollisiksi koetut uhat muuttuvat jatkuvasti ja tulevaisuuden haaste voi olla asia, jota ei vielä osata ajatella. Varautumisella ja valtioiden välisellä tiiviillä yhteistyöllä on kuitenkin mahdollista sopeutua jatkuvasti muuttuvan maailman haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe voisi olla, miten COVID-19 on vaikuttanut rajojen käytänteisiin ja millaisia seurauksia sillä tulevaisuudessa on esimerkiksi valtioiden välisten sopimusten kannalta. Kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on tullut ilmi, vahvistui tässäkin tutkimuksessa se näkemys, että alueellinen valta ja kontrolli ilmenevät muuallakin kuin rajan välittömässä läheisyydessä ja että raja itsessään on valvottu tila, jonka muuttumattomuutta ja koskemattomuutta ylläpidetään rutiininomaisin valvonnan keinoin. Tästä esimerkkinä on neliportainen rajaturvallisuusmalli, jonka kauimmaisella portaalla laitonta maahantuloa estetään jo ennen kuin henkilö on rajalle saapunut. Muut kolme porrasta ovat valtioiden välinen yhteistyö rajavalvonnassa, Suomen puolen rajatarkastukset ja maastorajavalvonta sekä ulkomalaisvalvonta sisämaassa.

Tekemissäni haastatteluissa korostuivat teknologian kehitys ja erityisesti suurten

ihmisjoukkojen liikkumisen ennakoimattomuus. Haastateltavien kokemukset teknologian kehityksen antamista mahdollisuuksista perustuvat pitkälti rajavalvonnan virallisiin tavoitteisiin, suunnitelmiin ja kehityskohteisiin. Haastateltavat kertoivat, että vuoden 2015 suuren pakolaismäärän seurauksena Rajavartiolaitoksessa on varauduttu ja kehitetty nopeasti käyttöön otettavia toimintasuunnitelmia, joilla voidaan hallita suurten ihmisjoukkojen liikkumista. Vaikka pakolaisia ei tuolloin saapunut Suomeen Kainuun rajavartioston alueen kautta, on samanlaisen tilanteeseen varauduttu valtakunnallisesti. Haastateltavat toivat esille muun muassa ilmastonmuutoksen sekä rauhattoman ja nopeasti muuttuvan maailmantilanteen, jotka voivat aikaansaada suuria muuttoliikkeitä ja ihmisten ennakoimattomaa liikkumista myös tulevaisuudessa.

Lähteet

- Bhatia, Renu (2013). Biometrics and face recognition techniques. *International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering*, 3 (5), 93–99.
- Esri, Kunnat (2020). ArcGis Pro.
- Esri, Valtio (2021). ArcGis Pro.
- Hall, Rachel (2015). *The transparent traveler*. Durham: Duke University Press.
- Heiskanen, Heikki (2020). Koronavirus pani globalisaation tauolle – historiassa pandemiat ovat aina seuranneet ihmiskunnan kehitystä. *Helsingin Sanomat*, 24.3.2020. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11271465>. Luettu 24.4.2020.
- van Houtum, Henk (1998). *The development of cross-border economic relations*. Tilburg: Center.
- Häkli, Jouni (2008). Konfliktit ja symbolinen väkivalta – geopolitiikkaa kehon tilassa. *Terra*, 120 (3), 147–157.
- Jensen, Ole (2016). Drone city – power, design and aerial mobility in the age of “smart cities”. *Geographica Helvetica*, 71, 67–75.
- Juntunen, Veera (2021). ”Ei tunne enää samaksi” – rajavalvonta muuttuvassa maailmassa. Pro gradu. Turun yliopisto, maantieteen ja geologian laitos, maantieteen oppiaine.
- Koivuranta, Esa (2016). Presidentti Niinistö: rajasopimus syntyi suomalaisten tahdosta, ei Venäjän. *Yle uutiset*, 10.4.2016. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-8808386>. Luettu 13.4.2021.
- Loescher, Gil (1989). The European community and refugees. *International Affairs*, 65 (4), 617–636.
- Paasi, Anssi (1995). The social construction of peripherality: the case of Finland and the Finnish-Russian border area. Heikki Eske-

- linen & Folke Snickars (toim.), *Competitive European peripheries*. Berlin: Springer, 235–258.
- Partanen, Jukka (2017). *Turvana rajalla*. Pohjois-Karjalan rajavartiosto: Pohjois-Karjalan rajamieskilta.
- Prokkola, Eeva-Kaisa (2019). Border-regional resilience in EU internal and external border areas in Finland. *European Planning Studies*, 27 (8), 1587–1606.
- Radil, Steven M., Jaume Castan Pinos & Thomas Ptak (2020). Borders resurgent: towards a post-Covid-19 global border regime? *Space and Polity*. DOI:10.1080/13562576.2020.1773254.
- Tuohinen, Petteri & Virve Kähkönen (2015). Orpo Ruotsin rajatarkastuksista: Suomeen ehkä vähemmän turvapaikanhakijoita – Sipilä: Suomella ei tarvetta vastaavaan. *Helsingin Sanomat*, 11.11.2015. Saatavilla: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002865836.html>. Luettu 30.4.2021.
- Walters, William (2002). Mapping Schengenland: denaturalizing the border. *Environment and Planning D: Society and Space*, 20, 561–580.

Uudistunut digitaalinen Siirtolaisrekisteri palvelee nyt sukututkijaa monipuolisemmin!

Rekisterin käyttö on tuotu vuodelle 2021 ja siitä on tehty entistä helppokäyttöisempi, vaikka tuttu ulkomuoto on säilytetty. Muutoksen myötä yhdellä haulilla on mahdollista hakea useammasta eri kannasta, mikä ei aikaisemmin ollut mahdollista.

Uudistettu Siirtolaisrekisteri on kerännyt käyttäjiä yli odotusten, heti alkuvuodesta niitä oli jo 600 vuosittaisen 200 sijasta, ja nyt käyttäjiä on jo noin 1 400 kpl.

Rekisterin kehittämistyötä on jatkettu ja uusia toiminnallisuuksia on lisätty mm. seuraavasti:

- Yksityiskohtainen hakuohjeistus aloitussivulla
- Yksittäisen hakutuloksen sivulle tulee ehdotuksia vastaavista tuloksista
- Hakutulosten esitystavan valintamahdollisuus (suppea / laaja)
- Hakutulosten järjestäminen sukunimen mukaisesti
- Katkaisumerkkien (* tai %) käyttö nyt mahdollista myös Lähtöpäivä-kriteerillä haettaessa
- Mahdollisuus asettaa maksimimäärä hakutuloksia per sivu
- Sivujen selaaminen myös hakutulosten yläpuolelle

Korjaukset:

- Hakutulossivu säilyttää tilansa kun valitaan tulos tarkasteltavaksi
- Korjattu kielioppivirhe salasanan nollaus -sivulta
- Hakukriteerin ja -kentän teksti "Syntymäaika" muutettu muotoon "Syntymävuosi"

Tutustu uudistettuun rekisteriin:

<https://siirtolaisrekisteri.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Anu Heiskanen

Houston, Teksas
heiskanen.anuleena@gmail.com



Kuva: annaprimavera.

Muuttoliikeinstituutti – rakkaan lapsen monet nimet

Kirjoittaja on toimittanut teoksen *Kuntta: Ulkosuomalaisten antologia (OK-kirja 2020)*.

Kaikki alkoi siitä, kun ehdotin *Ulkosuomalaisten antologian* kirjoittajille tapaamista Siirtolaisuuseumon kesäpäivillä. En edes muista, sainko kiitosta omasta mielestäni mainiosta ideasta, mutta sen muistan, että sain vastaa- ni argumenttien ryöpyn – yksikään kirjoit- taja ei kokenut olevansa siirtolainen eikä tämän vuoksi tuntenut vetoa ehdottomaan kesätapahtumaan.

Nämä mainitsemani *Ulkosuomalaisten an- tologian* kirjoittajat ovat asuneet keskimää- rin 30 vuotta ulkomailla, muutamat jopa yli viisikymmentä vuotta, eikä yksikään heistä koe olevansa siirtolainen. Heille siirtolainen tuntui olevan jokin historiallinen nimitys ajalta, jolloin ihmiset olivat pakotettuja läh- temään ulkomaille paremman toimeentulon vuoksi. Yhdenkään kirjoittajan kohdalla til- lanne ei ole ollut tämä, vaan lähteminen on ollut täysin vapaaehtoista.

Kielitoimiston sanakirja määrittelee san- nan siirtolainen näin: "henkilö joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan (hankkiakseen sieltä toimeentulonsa); vrt. pakolainen, emigrantti." Silmiini osuu tuos- ta sanapari "pysyvässä tarkoituksessa". Miten se tulee nykyään määritellä? Onko mikään oleskelu enää pysyvää, kun matkustaminen ja muuttaminen ovat joillekin vain napin- painalluksen päässä? Minusta näyttää, ettei tämä Kielitoimiston sanakirjan määritelmä- kään imartele lähtijöitä. Siirtolainen-nimi-

tystä ja sen johdoksia käytetään silti edelleen paljon. Ne ovat taustalla Siirtolaisuusinsti- tuutin nimessäkin.

Kun instituutti on perustettu, on ilmei- sesti haluttu ottaa käyttöön suomenkielinen sana, joka soveltuu hyvin tutkimuskäyttöön. Englannin sana "migration" on joidenkin sanakirjamääritelmien mukaan suomeksi muuttoliike, "immigration" puolestaan on maahanmuutto ja "emigration" on maasta- muutto. Miltä kuulostaisi nimi Muuttoli- keinstituutti? Olisiko se neutraalimpi nimi kuin Siirtolaisuusinstituutti, joka tuo nyky- päivän muuttajille negatiivisen miellelyhty- män pakon edessä lähtemiseen?

Yhdysvalloissa asuvista suomalaisista on käytetty siirtolainen-nimityksen ohella usein myös nimitystä amerikansuomalainen. Kos- ka moninainen terminologia ja sanaston muuttuminen kiinnostavat minua, päätin tiedustella sosiaalisessa mediassa, mitä ni- mitystä Yhdysvalloissa vähintään kymme- nen vuotta asuneet suomalaiset haluavat it- sestään käytettävän. Muotoilin kysymyksen näin: "Mikä näistä on itseäsi mukavimmin määrittelevä nimitys: amerikansuomalainen, siirtolainen vai ulkosuomalainen? Jos koet, että jokin muu termi kuvaa sinua näitä pa- remmin, niin saat laittaa sen vastaukseksi."

Kyselyyni vastasi 191 henkilöä. Eniten kan- natusta saivat nimitykset amerikansuoma- lainen (49) ja ulkosuomalainen (49), joiden

jälkeen tulivat nimitykset suomalainen ja kosmopoliitti. Usea valitsi lisämääritelmäksi termin ”kaksoiskansalainen”. Vain kolme koki olevansa siirtolaisia. Heistä yksi oli asunut hyvin kauan Yhdysvalloissa, toinen oli viettänyt koko lapsuutensa Ruotsissa, minkä jälkeen muuttanut Yhdysvaltoihin ja kolmas vastanneista sanoi perusteluksi, että hän oli asunut kauan elämästään muualla kuin Suomessa ja koki siksi olevansa siirtolainen. Kyselyn tulokset on esitetty oheisessa taulukossa.

Huomionarvoista kuitenkin on, että ulkomailla asuttu aika ei mitenkään näkynyt siinä, mielsikö vastaaja itsensä ulkosuoma-

laiseksi tai kenties amerikansuomalaiseksi. Molemmissa joukoissa oli lyhyemmän ja pidemmän ajan Suomen ulkopuolella asuneita. Sama pääti siihen ryhmään, joka mielsi itsensä pelkästään suomalaiseksi. Kosmopoliitteja yhdisti se, että he kaikki olivat asuneet useammassa eri maassa. Moni täsmensi, ettei miellä itseään siirtolaiseksi, koska ei ole muuttanut Suomesta pois pakon edessä ja koska tuohon nimitykseen liittyy vahva assosiaatio johonkin hyvin vanhaan.

Maailma muuttuu, ja usein kieli sen myötä. On kiinnostavaa nähdä, mitä tapahtuu siirtolaisuusterminologialle tulevaisuudessa.

Taulukko 1. Yhdysvalloissa asuvien suomalaisten itsestään käyttämät termit.

Määrite	Lukumäärä
amerikansuomalainen	49
ulkosuomalainen	49
suomalainen	37
global citizen / kosmopoliitti	10
kaksoiskansalainen	aina yhteydessä muihin määritelmiin
suomalaisamerikkalainen	8
suomalainen joka asuu Amerikassa	6
foreigner / ailien / ulkopuolinen	5
siirtolainen	3
amerikkalainen	3
mamu / migrantti	2
amerikansuomenruotsalainen	2
savolainen	2
amerikkalaissuomalainen	1
kalifornialainen	1
newyorker	1
turkulainen	1
hämäläinen	1
Kentuckin Leena	1
suomenruotsalainen, joka aina ulkopuolella	1
global american finn	1
green card holder	1
sovereign individual	1
kaliforniansuomalainen	1
suomalaisruotsalaisamerikkalainen	1
deported	1
siirtotyöläinen	1
Israelin suomalaisamerikkalainen	1
Yhteensä	191

Tereza Brhelová

The author is a Political Science student from the Czech Republic. She is a graduate of journalism and is doing her Erasmus internship at the Migration Institute of Finland from March to June 2021.

Daisy Lady: Hülya "Hissu" Kytö



Left Tereza Brhelová and right Hülya "Hissu" Kytö.
Picture: Tereza Brhelová.

Love, peace and understanding. Those are the emotions I felt when I visited the Daisy Ladies café in Turku, only a few steps away from the town's river Aura. When I arrived at the café, I was immediately hugged by the comforting environment. I smelled fresh coffee and *pulla*, the sun was shining through the decorated windows and I could hear loud *"huomenta"* from the inside of the building. And there she was, a vital energetic Turkish lady **Hülya "Hissu" Kytö**, who could have retired a long time ago, only if she wanted. But she doesn't. *"I can't live without people, it would be too boring. I have to keep doing something,"* she says when we sit in the Daisy Ladies' conference room and Hissu places her full diary next to her. She is going to celebrate her 50th anniversary of living in Finland this month. But how did this happen?

From Turkey to Turku

"How did you appear in Finland? You come from Turkey, right? So how did you come from Turkey to Turku?" I ask and start the recording on my phone. I have a feeling that this story will be stronger than I originally thought.

"From Turkey to Turku, that's nice," Hissu says and starts to tell her story.

Her hometown is Istanbul, she lived there with her family for several years after she was born. *"My element has been water ever since then. I have to be around water, that is why I chose this area,"* she refers to the place, which is very close to river Aura.

The family moved to Ankara after a few years, and they lived there for fifteen years. Hissu even went to a medical high school there, she wanted to become a chemist. *"My biggest role model was Marie Curie, I don't even know why,"* she says.

Hissu had three sisters, but one of them unfortunately died when she was ten. The family moved back to Istanbul because they could not stay in the same house after their daughter's death so Hissu had to finish high school in Istanbul. However, shortly after her graduation a life changing opportunity occurred.

"My uncle, my mother's brother was a doctor. And he lived in the United States, in Texas. Since my uncle knew about my dream of becoming a chemist, he invited me over. He told me there were a lot of possibilities," Hissu explains how she got the opportunity to study abroad and her eyes sparkle. *"It was a fairytale for such a young girl,"* she adds.

She went to the United States, all alone, and stayed in Texas with her uncle. However, it was very difficult to pass all the exams because of her poor language skills. Suddenly, after two years of studies in the United States, she got a letter from Turkey. It said that her father was very ill and she needed to come back immediately. So she did. But her father was waiting for her at the airport, not ill at all.

"It was just a game. They were worried that I would meet a man and get married, so I would have to stay in the States," Hissu explains how shocking her finding was. Little did her fam-

ily know that their game would actually help Hissu meet her future husband.

"There was some blond guy in New York and we ended up on the same plane. We talked and I asked him to send me a postcard, because I was collecting them at that time. But I didn't know where he was from, so I asked him. And he said Turku..."

Homesickness and Knocking on the Door

After struggling to get a permission from Hissu's family, the young couple got married. Firstly they moved to Canada, because Hissu's husband worked there. But on the 27th of May 1971 Hissu arrived in Turku.

"I had my first shock here, when my husband took me out to show me the city. We walked for half an hour and I asked him, where is the city. We just passed it, he answered," Hissu laughs as she remembers her first impression of Turku.

"Are they calling this city? was my answer to him."

The beginnings were hard for Hissu, since she was practically the only foreigner in Turku at that time, she did not know the language or anyone except from her husband.

"My husband was a typical Finnish man, he did not laugh, did not talk. I started to miss my old days, my home," Hissu explains how the honeymoon ended and she felt homesick.

"But I was stubborn and I realized that I wanted to come here. So I decided that I have to survive."

Hissu's stubbornness showed itself in how she decided to handle the situation. Hissu calls it *"you just knock and ask"*. And that is what she did. She loved theatre and wanted to participate because she was "only" a housewife, which was too boring for her.

"So I went to the principal of the Turku's theatre and asked if I could participate. He laughed at me. But this is just a proof of how a terrible woman I am. I just go and ask people if I can join." Hissu laughs at her life's attitude.

However, she really wanted to work and theatre was not her path, so she started to work in an office with a copy machine. She didn't even need language skills or a work permission for a work like that.

Later she started to work for the Red Cross. She met a few people and then got the opportunity to join a Finnish-Turkish Culture Association. *"And just like that they chose me to be a chairperson. That was good,"* Hissu humbly remembers.

And then another moment of *"knocking and asking"* happened.

"I saw a prime minister at a meeting. I didn't understand what he was saying, but I liked him."

So I found what party he belonged to, went to their office, knocked on the door and told them I would like to join." Hissu still remembers how they laughed at her. But they let her in and allowed her to make coffee for them at their meetings.

"And that is how I met our current president and former minister of foreign affairs. All those big names are my friends now."

You Just Have to Make It Happen

Next challenge appeared just a short time after Hissu managed to get into the company of the politicians who are now in the lead of the whole country. Hissu became employed in the city's educational department.

"They told me to found a school library. So I did. They gave me a room, some books and ugly shelves. I painted them, I painted the windows. I put some pictures on the walls. And I made an opening. I invited everyone. And they were all so surprised!"

At that time, Hissu was already able to speak Finnish language, even though she says to this day that it is not perfect. She became an important contact person for international relations in Turku. She kept in touch with the Turkish embassy in Helsinki and helped to organize some international events between Turkey and Finland. She even joined UNICEF and was chosen to be the chairperson for the organization in Turku. She organized musical charity events in Turkey during the 1980s.

Working with Migrants

It was at the end of the eighties, in 1987, when Hissu got a chance to work with asylum seekers in Finland. Just like any other challenge in her life, she accepted it and started to take care of Vietnamese refugees in Turku.

"It was a huge turning point for me, working with these (kind of) people. They had terrible stories," she remembers. *"I couldn't even eat for several days..."*

Working with Vietnamese people wasn't easy for Hissu. They didn't know each other's language and their culture was very different. *"It was a very difficult time for them and us as well."* This was Hissu's beginning of working with asylum seekers. Later she founded the International friendship society. She also needed to show the city that the number of migrants was increasing and the city should provide her with financial support to work with them.

"So, I had an idea. I knocked on a few doors. I organized an international night. I walked up to one restaurant, asked them to give me a space to do it and told them we can teach them to cook different meals. And they agreed."

At that time, there were over 30 nationalities living in Turku.

The Creation of Daisy Ladies

Knocking on the doors and organizing an international night was only the beginning of a very long path for Hissu. As more and more foreign people kept coming to Turku, they were in need of a variety of support services. Since Hissu was the main contact person for asylum seekers, she had to deal with the new challenges brought along by the growing immigrant population in Turku. The situation was tense and got to a point where she was threatened by some immigrants who felt disappointed for not receiving everything they were asking for. There was even a bullet in an envelope one day. And that was a breaking point for Hissu.

"Nobody could do anything, because nothing happened. You are supposed to die first." She describes how the police could not help her albeit being blackmailed. She became so scared that she had to go on a sick leave. The retirement came only a short time after that, in 1996. Hissu was only 50 years old but so burnt out she didn't know what to do.

Everything changed in 1999. There was a huge earthquake in Istanbul, her hometown. She decided to go back to help the people in need. She spent two weeks with them and got an idea.

"I saw the women there. And I realized I want to help just ladies," she says about founding the organization Daisy Ladies. And why Daisy Ladies?

"I like daisies. They grow everywhere, they just need sun and a little water. And when you try to pull them up, it is not easy, because their roots are so strong. They are like women."

2000 was the first year of Daisy Ladies. There have been hundreds of women coming to the organization ever since then. They come from all over the world — China, Latin America, Africa, Poland, Romania. Everyone can come there, except for little children.

"If the small kids come, mothers don't learn anything. Mothers need to get strong first, then they can open an umbrella and the children hide underneath it. And there is only one way to become strong. That is education. Nothing else." Hissu explains how women learn the Finnish language or how to sew, to be a valuable part of the Finnish society.

There is only one rule in the Daisy Ladies organization: to respect each other and never put other people down. Hissu gets emotional when she thinks about all the ladies who have gone through the organization.

"You know, sometimes I look at my CV and I don't believe my eyes," she laughs. *"I am turning 74 soon, but I am still working. I still have ideas, I don't know how. I have to do something for people. Then I feel happy and strong and it is like I will never die."*

Hissu still keeps coming up with plans for the future of Daisy Ladies. *"I want my organization to grow and spread awareness about violence against women, that is very important."*

She ends the story by pointing at her diary. She has some meetings to attend after deciding to open a public garden in Turku. She knocked on a few doors, asked a few people and it worked. Just like anything else she decides to do.

Author's Note

When I searched for the meaning of the name Hissu, I only found the meaning of each letter in the name. H is for humble, a saintly quality. I is for inclusive, never leaving others out. S is for sincere, a model of truth. S is for smile, it gives you face value. U is for unite, you bring people together. I wouldn't be able to find a better description of Hissu if I tried. I felt welcomed, equal and like home, when I was talking to this daisy lady. I even got a little present at the end of our session. Thank you, Hissu, for giving me the light.

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi



Raja railona aukeaa?

Kartoista on mielenkiintoista seurata valtioiden rajoja: Sveitsin ulkorajat ja kantonien väliset sisärajat muistuttavat keskiajan mosaiikkimaisesta hajaannuksesta ja kuinka jokin hiippakunta tai luostari saattoi omistaa ikeiaikaisia lahjoitusmaita toisten lomasta. Yhdysvaltain ja Afrikan rajoja puolestaan on vedetty viivoittimella, kuten Suomenkin itärajaa 1940-luvulla.

Vaikka monet vanhat rajat on Napoleonin ajoista virtaviivaistettu ja piirustuspyödyllä vedetyt rajat sovitettu maastoon, sieltä täältä löytyy merkillisiä ulokkeita ja saarekkeita, emämaastaan irrallisia eksklaaveja tai jopa kokonaan toisen maan ympäröimiä itsenäisiä enklaveja (Vatikaani, San Marino, Lesotho). Mielikuvitusta kiehtoo, mitä rajat ovat silloin käytännössä tarkoittaneet, etenkin sotien aikaan. Turisteja houkuttelevat jaetut paikkakunnat kuten Viron ja Latvian välillä Valgan/Valkan kaupunki tai peräti rakennukset, joiden etuovi ja takaovi ovat eri valtioissa kuten Alankomaiden ja Belgian jakamassa Baarlen kunnassa.

Usein rajat näyttäytyvätkin lähietäisyydeltä hieman erilaisina kuin kartoilla. Joskus niitä korostavat rajavyöhykkeet ja muurit, mutta useimmiten ne yllättävät huomaamattomuudellaan. Tornionjokilaakso lännessä ja erityinen Rajamaa idässä olivat jo sata vuotta sitten eri asemassa kuin muu Suomi, koska asukkaat olivat tottuneet kulkemaan rajan yli ja heille varattiin erivapauksia muun väestön passikäytännöistä – toisaalta samalla

voitiin rajoittaa ulkopuolisten tuloa rajan tuntumaan.

Norja sallii viisumivapaat matkat Venäjän rajaseudun asukkaille 30 km:n päähän rajalta. Schengen-mailla on viisumivapaus Taiwanin, Hongkongin ja Macaon passin haltijoille, vaikka alueiden katsotaan kuuluvan Kiinalle. Maailmalta löytyy paljon poikkeuksia pääsääntöihin. Viime vuosina Suomessakin on pohdittu ”pakkoruotsista” ja viisumisäännöistä vapautusta itärajan kuntiin tai lievennyksiä koronarajoitukseen länsirajalle. Aiheet eivät ole uusia.

”Kejsarillisen Majestetin Armollinen Asetus, mitä Suomeen tulewilda matkustawaisilda Ulkomaan miehildä ja heidän kohtansa pitä wariin otettaman” (23.2.1811) sisälsi nimestään huolimatta määräyksiä ainoastaan ruotsalaisille ja Ruotsiin matkustaville. Venäjän keisarin aloitteesta 19.1.1829 ja Ruotsin hallituksen suostuttua vastavuoroisuuteen helpotettiin 4.5.1829 valtakuntien kesken jaetun entisen Pohjanmaan läänin asukkaiden matkustamista uuden rajan yli. Vastava helpotus ulotettiin 23.11.1923 säädetyllä asetuksella ”Norjan alueella lähellä Suomen rajaa asuvaan väestöön”. Vielä sota-aikanakin säädettiin ”Asetus rajaliikenteestä Suomen ja Ruotsin välisellä maarajalla” (17.4.1942).

Rajajoki oli Tornionjokeakin vähäisempi vesistölinen este, jonka kannakselaiset ja inkeriläiset olivat tottuneet ylittämään, vaikka se olikin jo vuodesta 1812 Suomen ja Venäjän rajana tullitarkastuksineen. Ongelmaksi

nousi kuitenkin sortovuosina Suomen rakuntien huvila-asutus, jonka Venäjä aikoi saada tarkempaan valvontaansa liittämällä kunnat itseensä. Ensimmäinen maailmansota esti suunnitelman toteuttamisen ja pian oli suomalaisten vuoro toivoa rajansiirtoa, sillä Venäjän puolelle Kirjasalon kylään perustettiin Pohjois-Inkerin hoitokunta vaati- maan itsehallintoa tai liittämistä Suomeen.

Asetuksella 29.10.1918 muodostettiin Viipurin lääniin "Suomen ja Venäjän rajamaa", jonka komendantti sai määräaikaisten tehtävän järjestää alueella matkustus- ja muita rajoituksia. Alueen poikkeusoloja jatkettiin julistamalla se 6.6.1919 sotatilaan, joka päättyi vasta Tarton rauhansopimukseen. Kirjasalo jouduttiin evakuoimaan, mutta vähitellen pakolaisten tulo hiipui ja Rajamaan hallinto muuttui tavalliseksi rajavartioinniksi. Perinnöksi jäi rajaseutulakeja, joista viimeisin "Laki vastavuoroisesta sairaan- ja terveydenhoidosta rajaseudulla" (307/9.6.1961) on jo etääntynyt varsin kauas juuristaan.

Sata vuotta sitten, Tarton rauhansopimuk- sen tultua voimaan, Petsamon väestö käytti optio-oikeuttaan vannaon Suomelle uskollisuudenvala. Presidentti Ståhlberg matkusti elokuussa 1921 Petsamoon ja alueen rajan- käynti päättyi 21.9.1921 Korvatunturille. Eri- tyinen Petsamon lääni lakkautettiin jo sama- na vuonna ja kunta liitettiin Oulun lääniin.

Kansainliitto päätti Ahvenanmaan ase- masta 21.6.1921. Suomi takasi Ahvenanmaalle itsehallinnon. Vaikka ahvenanmaalaisilla on Suomen passi, sen kannessa lukee myös "Åland". Passinsa ja lippunsa puolesta Ahvenanmaa rinnastuukin Färsaariin. Ainakin tur- ristit ja laivayhtiöt nauttivat tällaisista puo- li-itsenäisistä valtioista.

Luonnossa rajat ovat joustavia, virtaavat ja kiemurtelevat. Kieltolaki, sotavuodet ja ko- rona lisäsivät epätervettä fiksaatiota jäykkiin hallinnollisiin rajoihin. Sen hintana salakul- jetus kukoisti sata vuotta sitten, mukaan lu- kien ihmissalakuljetus. Algoth Niska auttoi suomalaisten janoon, mutta myös juutalaisia pakoon Saksasta ja tarjosi osaamistaan sotil- astiedustelun palvelukseen. Mitä tiiviimmin rajoja yritetään sulkea, sitä vaikeampi on tehdä eroa konnien ja sankarien välillä. Pai- kallistason arkielämän värisävyt haalistuvat, kun katsotaan kovin kaukaa, pääkaupunkien lakitivista ja kabineteista. Pahimmillaan ihmisläheisen näkökulman laaja kirjo kor- vautuu mustavalkoisella maailmankuvalla, jonka mallina on valinta elämän ja kuoleman

välillä. Silloinkin rajat kiehtovat, mutta kau- hutarinoiden hirviöiden tapaan niitä on mu- kavinta katsella turvallisen etäisyyden päästä.

Ville-Matti Piippo on tuonut ajankohtai- sen näkökulman rajojen hahmottamisen tapoihin viime marraskuussa Helsingin yli- opiston humanistisessa tiedekunnassa esit- tämässään pro-gradu -tutkielmassa "Raja, tar- tuntavaara ja karanteenilaitos 1918–1920", jonka erinomaiset aikalaiskuvat ja -lausumat havainnollistavat epidemiologian sekoittu- mista kauaskantoiseen ideologiaan. Karan- teenit saivat muitakin kuin kansanterveydel- lisiä tehtäviä. Aiemmin seudun asukkaille ar- kisesta rajasta tuli sata vuotta sitten nopeasti koko kansakunnan mielikuvissa myyttinen railo, jonka Unto Kailas ikuisti jouluksi 1931 julkaistussa "Rajalla"-runossaan:

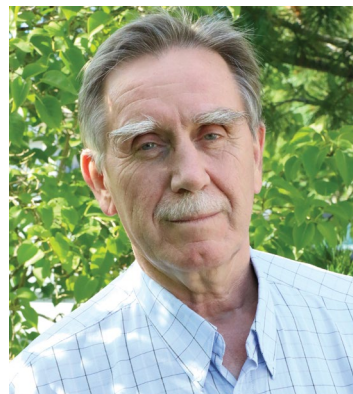
Raja railona aukeaa.
Edessä Aasia, Itä.
Takana Läänttä ja Eurooppaa;
varjelen, vartija, sitä.

Uusi railoja saattaa avautua Eurooppaan, Tornionjoelle, Kihtiin ja Manner-Suomeen- kin nopeammin kuin arvaammekaan. Silloin kannattaa laskeutua norsunluutorneista ka- tutasolle, jalkautua korpeen tai tutkia kartas- toja suurenuslasilla ja kysellä paikan pääl- lä käyneiltä käytännön järjestelyjä. Miten sveitsiläiset ovat tulleet toimeen Büsingenin kylän kanssa? Miten on käynyt Matterhor- nin rinteillä ravintolan omistaneen italialai- sen, jonka jäätikön sulaminen siirsi Sveitsin vero- ja anniskelulakien piiriin? Miltä kohtaa Pietarinaukiota löytyvät jäätelökauppiaat? Kenen joukoissa seisovat kyproksenturkkilai- set? Kuka hallitsee Somalimaata?

Rajat eivät ole pelkkä riesa, mutta eivät myöskään ratkaisu kaikkiin ongelmiin. Niitä on vartioitava ja rikottava, siirrettävä ja puo- lustettava. Rajat ja ajat muuttuvat, mutta ne pi- tää aina maltaa mitoittaa ihmisten mukaan, kuten myös vaatteet ja aatteet – siinä on tuen ja kahleiden, paidan ja pakkopaidan ero. Ra- jojen pyhittäminen, loukkaamattomuus, ide- ologisointi ja mytologisointi ovat 1900-luvun loppupuolen valtioviisautta, joka ei kuiten- kaan ole palvellut tarkoitustaan kovin hyvin enää 2000-luvulla. Muoti muuttuu rajajär- telyissäkin, valaanluut vaihtuvat joustavaan lycraan ja hatut myssyihin kuin konsanaan 1700-luvun Ruotsin politiikassa. Hyvät rajat ei- vät purista eivätkä kulu puhki nopeasti, niissä on kasvuvaraa ja yksilöllistä tyyliä.

Juha Tainio

Toimittaja



Fennoskandian historiaa ruotsinsuomalaisittain

Pohtiessani suomen kielen asemaa Pohjoismaissa huomasin, että kielihankkeen Suomessa pani alulle syntyperäinen ruotsinsuomalainen, joka ei halunnut olla venäläinen. Johan Vilhelm Snellman syntyi 12.5.1806 Tukholmassa ja muutti vanhempiensa kanssa vuonna 1813 Kokkolaan. Silloin hänestä tuli venäläinen vastoin tahtoaan. Pian sen jälkeen Suomen suurruhtinaskunnassa alkoi kansanliike, jonka mottona oli: "Ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme halua tulla, olkaamme siis suomalaisia." Tiedämme, miten siinä kävi, mutta entä suomen kieli Ruotsissa ja Norjassa?

400 vuotta sitten Ruotsi vahvisti suurvalta-asemaansa perustamalla pohjoisessa Tornion kaupungin sekä asuttamalla idässä Inkerinmaata. Tuolloin alkoi Ruotsin suomenkielisen luterilaisen väestön levittäytyminen itään, länteen, etelään ja pohjoiseen. Savakot ja äyrämöiset siirtyivät etelään Inkerinmaalle, Savosta rautalampilaiset siirtyivät länteen Ruotsin suomalaismetsiin ja pohjalaiset jäämeren rannalle kalastamaan sekä Ruotsin etelärannikolle Blekingeen laivoja rakentamaan.

Tämä oli ruotsinsuomalaisuuden suuruuden aikaa, vaikka nykyisen kaltaista identiteettiä ei vielä silloin ollutkaan. Suomen kieli oli kuitenkin käytössä koko valtakunnassa ja Tukholmassa oli suomalainen seurakunta. Suomenkielisiä Raamattuja painettiin ruotsinkielisiä enemmän.

Napoleonin sotien (1808–1812) seurauksena tapahtui Fennoskandian suomenkie-

lisen väestön uusjako. Valtakunnan itäisten läänien suomalaisista tuli Venäjän alamaisia eli "ryssän suomalaisia". Ruotsi-Norjan unionin myötä vuonna 1812 saapui valtakunnan läntiseen osaan lisää suomea puhuvia Rujan rannoilta ja Norjan suomalaismetsistä. 1800-luvulla Fennoskandian suomalaiset olivat joko Venäjän tsaarin tai Ruotsin kuninkaan alamaisia.

Keväällä 2021 Norja on säätämässä uutta kielilakia, joka esittää vain kainun eli kveenikielen ottamista kansallisten vähemmistökielten joukkoon. Lakiehdotuksessa ollut sanamuoto "kven/finska" olisi mahdollistanut molempien kielten käyttämisen, mutta pelkkä "kven" sulkee pois suomen kielen käytön opetuksessa. Norjan vanha "finska fara"-politiikka nostaa päätään ja norjansuomalaiset järjestöt raivoavat. Kveenimaa-yhdistyksen perustaja Björnar Seppola on kirjoittanut aiheesta pohjoisnorjalaisiin lehtiin ja saanut runsaasti kannatusta sosiaalisessa mediassa. Hän ihmettelee, miten Pohjoiskalotin yhteistyön käy, jos suomen kieltä ei kouluissa opeteta. Kveni ei ole elävä kieli, jolla voi kommunikoida suomalaisten kanssa, vaan se on joukko vanhoja fraaseja joilla ei pärjää, jos haluaisi mennä vaikkapa ammattikoulutukseen Suomessa, toteaa Seppola.

Myös Pohjois-Suomen lehdissä on asiasta kirjoitettu samaan sävyyn. Suomen entiset Oslon ja Tukholman suurlähettiläät ovat ottaneet kantaa suomen kielen puolesta ja viestineet huolensa Oslon. Suurlähettiläs

Heikki Talvitie muistaa, kuinka Ruotsi yritti 2000-luvun alussa hyväksyä vain meänkielen kansalliseksi vähemmistökieleksi. Silloin presidentti Martti Ahtisaari sai Ruotsin muuttamaan kantansa ja tunnustamaan suomen meänkielen rinnalle Ruotsin historialliseksi vähemmistökieleksi. Samoilla argumenteilla yrittävät norjansuomalaiset nyt saada suomen kveenikielen rinnalle Norjan virallisten vähemmistökielten joukkoon.

Suomen kieltä on käytetty Norjassa Jäämeren rannalla jo muinaisista ajoista kalastuksen kielenä. Ruija on saanut pysyvän asuutuksensa sekä Ruotsin Torniolaaksosta että Pohjois-Suomesta, Kainuusta ja Pohjanmaalta. Lisäksi suomen kieltä on käytetty yleisesti pohjoisen Fennoskandian keskinäisessä kanssakäymisessä, muun muassa Jäämeren ja Vienanmeren välisessä ns. pomorikaupassa.

1860-luvulla monet kveenit jättivät tai myivät talonsa ja lähtivät valtameren yli "kultaa vuolemaan". Tyhjä talot ja työvoimapula houkuttelivat muuttajia Suomesta ja Torniolaaksosta. Heistäkin osa muutti edelleen Amerikkaan, mutta osa jäi pysyvästi Ruijaan. Samaan aikaan Suomesta muutettiin myös Kuolaan, koska Ruotsi-Norja sulki rajan "ryssän suomalaisilta". Se oli tuolloin maan sisäistä muuttoa, sillä Suomen suur-

ruhtinaskunnan ja Venäjän välillä ei ollut valtionrajaa. Muurmanskin alueelle syntyi useita suomalaisia kalastajakylä, joihin luterilainen kirkkokin ulotti toimintansa.

Vielä 1900-luvun alussa suomen kieli oli yleisesti käytössä koko Pohjoiskalotissa. Kun Ruotsi-Norjan unioni hajosi vuonna 1905 ja Suomi itsenäistyi 1917, tilanne muuttui. 1920-luvulla alkoivat kylmät tuulet puhaltaa Suomen rajojen ulkopuolelle jääneille suomenkielisille. Ruotsissa suomenkielisten koulujen toiminta loppui ja valtio salli opetuksessa vain ruotsin kielen käytön. Erityisen ankea oli vuosi 1937, jolloin Norjassa kiellettiin suomenkielinen Raamattu ja Muurmanskin suomalaiset joutuivat kieltensä takia Stalinin vainojen kohteeksi.

2000-luvulla suomen kielen kohtaloa Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä tulee jo voida tarkastella kiihkottomasti. Olen itse kahden maan kansalainen — en puhtaasti suomalainen enkä ruotsalainen vaan ruotsinsuomalainen — ja pohdin kielihistoriaa keskeltä Fennoskandia, keskipohjalaisen ja viidenkymmenen Ruotsissa vietetyn vuoden perspektiivistä. Nykypäivän globaalissa maailmassa kaksikielisyys tai monikielisyys on "uusi normaali" ja sen vuoksi myös suomen kieli naapurimaissa pitäisi nostaa sille kuuluvaan arvoonsa.

Tuomas Martikainen &
Pirkko Pitkänen (toim.)

Muuttoliikkeiden vuosisata

Kylmän sodan päättymisen jälkeen olemme eläneet kasvavan kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen aikaa. Tiivistyneen globaalien taloudellisen ja poliittisen yhteistyön myötä ihmisten kansainvälinen liikkuvuus on lisääntynyt. Globalisaatio, kaupungistuminen, väestönkasvu ja ilmastonmuutos ovat megatrendejä, jotka todennäköisesti jatkuvat tulevina vuosikymmeninä. Lisääntyvän kansainvälisen muuttoliikkeen ja muun kansainvälisen yhteistyön ja yhteiselon myötä myös globaalit riskit kasvavat. Muuttoliikkeiden vuosisata avaa kansainvälisen liikkuvuuden ilmiöitä sekä nostaa esiin mahdollisia tulevia kehityskulkuja.

Julkaisuja 37. Siirtolaisuusinstituutti 2020. 90 s.



Hinta 25 € + toimituskulut

Elli Heikkilä

Ph.D., Associate Professor, Research Director
Migration Institute of Finland
elli.heikkila@utu.fi



Global Migration Increasing and Concentrating to Certain Countries

The United Nations (UN) migration data highlights the increase in the stock of international migrants in the world: the number of people living outside of their country of origin was 153 million in 1990 but reached 281 million people in 2020. The share of international migrants of the world population is nowadays 3.6 percent. A small majority (52 %) of the stock is men (Figure 1). According to the World Migration Report (IOM), it is possible to see that international migration is not uniform across the world but shaped by demographic, economic, geographic, and other factors resulting in distinct migration patterns.

When looking at the structure of international migration in more detail, according to the UN, nearly half of all international migrants reside in the global region from which they originated, with Europe accounting for the largest share of intra-regional migration: 70 percent of migrants born in Europe reside in another European country in 2020. A large majority of international migrants reside in countries offering the greatest opportunities for migrants and their families. Nearly two thirds of all international migrants live in high-income countries, in contrast to just 31 percent in middle-income countries and around 4 percent in low-income countries. The situation is opposite for refugees. They account for 12 percent of all international migrants, but 80 percent of them are hosted by low- and middle-income countries. The ILO has estimated that 164 million people were

migrant workers of the world's international migrant stock in 2017.

There are remarkable differences when looking at international migrant stock by global regions (Table 1). In Europe and Asia, the share of international migrant stock is around 30 percent of the global migrant stock in both regions, and 21 percent in the Northern America in 2020. The perspective on international migration is different when analyzing the share of international migrants in each global region's population. In Oceania, where the international migrants' stock is quite small (3.3% of the world migrant stock), the share of this stock in its population is, however, remarkable (22%), followed by Northern America (16%) in 2020.

Two thirds of all international migrants were living in 20 countries of the world in 2020 according to the UN. The United States was the largest country of hosting international migrants with 51 million migrant stock in 2020. Germany had the second largest number of migrants (around 16 million), followed by Saudi Arabia (13 million), the Russian Federation (12 million) and the United Kingdom (9 million).

Sources

International Labour Organization, ILO (2018). *Global Estimates on International Migrant Workers – Results and Methodology*. Geneva: ILO.

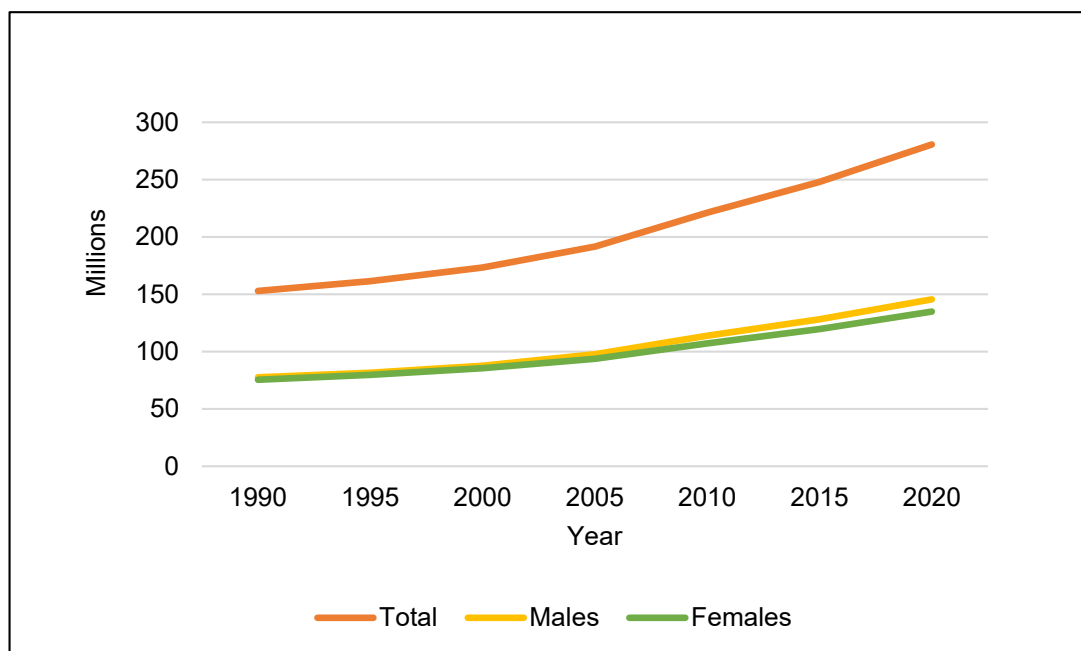


Figure 1. International migrant stock by gender in 1990–2020 (Data: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). International Migrant Stock 2020).

International Organization for Migration, IOM (2019). *World Migration Report 2020*. Available: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf Accessed 19.5.2021.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). *International Migrant Stock 2020*. Available: <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock> Accessed 20.5.2021.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, UN DESA (2021). *International Migration 2020 Highlights*. Available: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_international_migration_highlights.pdf Accessed 19.5.2021.

Table 1. International migrant stock as a percentage of the population in the global regions in 2000 and 2020, and as a percentage of the world migrant stock in 2020 (Data: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). International Migrant Stock 2020).

Global region	Year		
	2000 % of the population	2020 % of the population	2020 % of the world migrant stock
Africa	1.9	1.9	9.0
Asia	1.3	1.8	30.6
Europe	7.8	11.6	30.9
Latin America and the Caribbean	1.3	2.3	5.3
Northern America	12.9	15.9	20.9
Oceania	17.1	22.0	3.3
World total	2.8	3.6	100.0

Takaisin Suomeen – Siirtolaisuusinstituutin harjoittelijat pohtivat paluumuuttokokemuksiaan

Venla Koivuluhta ja Heidi Latvala-White

Siirtolaisuusinstituutin harjoittelijat Venla Koivuluhta ja Heidi Latvala-White ovat molemmat viettäneet suurimman osan aikuiselämästään ulkomailla. Hiljattain molemmat päätyivät erinäisten vaiheiden kautta muuttamaan takaisin Suomeen. Miltä paluumuutto 2020-luvun Korona-Suomeen tuntui? Miltä Suomi näyttää entisen ulkosuomalaisen silmin?

Heidi: Niin, meillä on molemmilla vuosien kokemus ulkomailla asumisesta, ja hiljattain olemme molemmat palanneet Suomeen. Milloin sinä, Venla, lähdit Suomesta ja minkä takia? Mitä siinä tapahtui silloin aikaan?

Venla: Olin noin 17-vuotias lähtiessäni Egyptiin opiskelemaan klassista laulua. Osasin tuolloin jo jonkin verran arabiaa, ja Kairossa oli hyvä taideakatemia, jossa halusin opiskella. Aloitin opinnot, mutta ne vaihtuivat jossain vaiheessa yliopisto-opiskeluun. Asuin Egyptissä yli kymmenen vuotta, jonka jälkeen päädyin muutamaksi vuodeksi opiskelujen kautta Englantiin.

Heidi: Minä lähdin vuonna 2007 rakkaiden ja seikkailun takia. Olin valmistunut maisteriksi ja aloittelin työelämää. Sitten tapasin nykyisen puolisoni. Asuimme Suomessa vähän aikaa, ja sitten piti päättää, haluammeko jatkaa yhdessä vai emme. Sen seurauksena irtisanouduin työstäni, jätin kaiken taakse ja lähdin Houstoniin, Texasiin hänen perässään. Olihan se näin jälkikäteen ajateltuna iso päätös. Mutta olin nuori ja rakastunut, maailma oli avoinna ja halusin seikkailla. Se oli kyllä hauskaa aikaa. Millaisia muistoja sinulla on niistä Egyptin vuosista? Piditkö Suomeen yhteyttä säännöllisesti, ja millainen suomalainen identiteetti sinulla oli?

Venla: En siinä vaiheessa kokenut mitään tietoista tarvetta ylläpitää suomalaista identiteettiä, vaikka olinkin jatkuvasti yhteydessä perheeseen ja ystäviin Suomessa. Kuten sanoitkin, tuolloin oli voimakkaimpana sellainen nuoruuden seikkailumieli. Jossain vaiheessa päädyin töihin Suomen suurlähetystöön ja myöhemmin suomalaiseen kansalaisjärjestöön Kairossa, ja sitä kautta tuli myös suomalaisia ystäviä ja kontakteja. Suomen kielen puhuminen oli yhtäkkiä yllättävän vaikeaa, ja ruotsi oli onnistunut unohuttamaan sitäkin paremmin. Kun suurlähetystössä piti puhua ruotsia puhelimesta, oli se hirveän jännittävää!

Heidi: Minulla on jotenkin ristiriitaiset muistot liittyen suomalaisuuteen. Tavallaan oli selkeää, että en halunnut olla muiden suomalaisten kanssa tekemisissä. Että täällä ollaan nyt maailmalla, itsenäisenä naisena! Oli paljon mielenkiintoisempaa tutustua muunmaalaisiin ja erilaisiin ihmisiin. Sitten kuitenkin se suomalainen identiteetti nosti päätään aina kun oli vieraiden parissa, kun joku kysyi vaikka "mistä olet kotoisin" tai "mitä kieltä tuo on". Vähän kontekstista riippui, tunsinko olevani suomalainen, pohjoismaalainen tai eurooppalainen – riippuen siitä, kenen kanssa tai millaisissa tilanteissa olin. Koitko sinä, että suhde kotimaahan tai suomen kieleen muuttui jotenkin ajan kuluessa?

Venla: Tiedosti sitä tai ei, suomalainen identiteetti säilyi kyllä koko ajan jollakin tasolla. Suomalaisuus auttoi papereiden ja viisumien saannissa, ja valkoinen suomalaisuus taas vaikutti arjen kanssakäymiseen. Mutta kyllä se suhde Suomeen oli jatkuvassa muutoksessa. Englannissa Brexit oli esimerkiksi sellainen asia, joka laittoi miettimään

omaa suhdetta Suomeen. Myös yliopistolla käytävät tieteelliset keskustelut liittyen esimerkiksi rasismiin ja kolonialismiin saivat pohtimaan, miten Suomi asettautuu niissä, ja herättivät myös ns. "ulkopuolista" tai objektiivista mielenkiintoa Suomea kohtaan.

Heidi: Minulla on yksi jännä muisto Etelä-Koreasta, jossa asuimme pari vuotta. Siellä ei juurikaan ollut suomalaisia, mutta norjalaisia ja ruotsalaisia oli. Yhtäkkiä olin kauhean pohjoismaalainen ihminen. Koin, että he olivat sitä sisäryhmääni, kun olimme niin kaukana kotoa. Ja sitten kävi niin, että lasten myötä suhde erityisesti suomen kieleen muuttui. Heidän kauttaan tuli tarve ja velvollisuus ylläpitää kieltä ja hakeutua muiden suomalaisten seuraan. Olin nimittäin huomannut, ettei ole ihan helppoa, jos äiti on ainoa suomea puhuva ihminen lasten jokapäiväisessä arjessa. Olisi kiva, että olisi joku verkosto, jossa lapset saisivat puhua suomea ja tavata samanlaisia perheitä. Niinpä päädyimme sitten Suomi-koulumaailmaan. Sitä kautta tulin tietoiseksi myös globaalista suomalaisuudesta. Suomi-koulujahan on yli sata ympäri maailmaa. Kuinka monessa kolkassa meitä suomalaisia elääkään, ja samalla halutaan ylläpitää suomalaista kulttuuria ja opettaa lapsille ja puolisoille kieltä, juhlia joulua, itsenäisyyspäivää ja vappua! Tulin jännästi tietoiseksi siitä, että meitähän on hirveän paljon ja joka puolella!

Venla: Minäkin olen erilaisissa Facebook-ryhmissä, kuten suomalaiset Englannissa tai Egyptissä. Sosiaalinen media on ollut minulle tärkeä, kun ei ole ollut syytä mennä vaikkapa Suomi-kouluihin. On löytynyt yhteisiä asioita, joita suomalaisilla on ulkomailla, tai juttuja joista haluaisi puhua juuri suomalaisten kanssa vaikkapa Englannissa.

Heidi: Ylipäätään somen ja erilaisten digitaalisten ratkaisujen kehittyminen tässä 15 vuoden aikana on ollut huimaa. Yhteydenpito Suomeen on helpottunut ihan valtavasti! Jos miettii niitä alkuaikoja, niin pidin yhteyttä perheeseeni ja ystäviini lähinnä Skypen avulla. Meillä oli pöytäkone asunnossamme, ja sitten oltiin sovittu päivämäärä ja kellonaika, milloin tavataan, ja kaikki kokoontuivat siihen Skypen ääreen. Sitten piti varmistaa, että mikki ja kamera toimivat — ja aina ei kaikki toiminut. Jos vertaan sitä todellisuutta siihen, miten helppoa kaikki on tänään Whatsappin, Facetimen ja Zoomin ja kaiken tämän avulla, niin onhan se ihan eri todellisuus. Mutta pitäisikö meidän siirtyä tuohon Suomeen paluuseen? Sinä tulit Suomeen viime kesänä, ja minä lokakuussa 2020. Haluatko kertoa jotain siitä, miksi olet nyt Suomessa?

Venla: Minun kohdallani kyse oli yllättävästä ja äkillisestä muutosta koronapande-

miasta johtuen. Minun oli tarkoitus mennä ihan muualla tekemään kenttätöitä väitöskirjaani varten, mutta sitten päädyinkin tilanteesta johtuen Suomeen vanhaan synnyinkaupunkiini. Mutta teidän perheen kohdallahan tämä muutto oli paljon suunnitellumpi, vai kuinka?

Heidi: Meillä oli paljon pidempiaikainen ajatusten sulattelu ja pohdinta. Olimme aina ajatelleet päätyvämmme Suomeen, ja kysymys oli vain siitä, miten se käytännössä toteutetaan. Kun on kaksi kouluikäistä lasta ja ulkomaalainen puoliso, niin se ei ole ihan yksinkertainen kuvio. Se, että pandemia osui tähän samaan aikaan, oli ennemminkin vain sattuma. Brexit ei myöskään vaikuttanut, vaikka tulimme Englannista. Tietenkin jälkikäteen voi miettiä, että oliko siinä jotain muutakin. Harvoinkin näin valtavat päätökset ovat vain yhden asian tulosta. Kyllä ihminen punnitsee vaakakupissa kaikenlaisia asioita päätöksiä tehdessään.

Venla: Ja täällä nyt ollaan, tavalla tai toisella!

Heidi: Niinpä. Miltä Suomi sinusta näyttää nyt palaajan silmin?

Venla: Mietin jokin aika sitten, miten monen ihmisen olen kuullut sanovan, ettei korona ole juurikaan vaikuttanut heidän arkeensa. En tiedä johtuuko se siitä, että itse aloitin korona-arjen Englannissa, jossa radikaaleja rajoituksia tuli jo aikaisessa vaiheessa, mutta oma elämä ja arki ovat ainakin muuttuneet täysin. Minusta tuntui hyvin erilaiselta tulla korona-ajan Suomeen, kun en voinut tavata vanhoja ystäviä ja tuttuja eri puolilla Suomea, tutustua uusiin ihmisiin, tai käydä missään. On vaikea sanoa, miten paljon johtuu siitä, että olen elänyt niin kauan Suomen ulkopuolella, ja miten paljon johtuu koronasta, mutta kyllä Suomi itselle näyttäätyy aika erilaiselta kuin silloin täältä lähtiessä.

Heidi: Matkustitko sinä muuten usein Suomeen ulkomailla asuessasi?

Venla: Melkein joka kesä oli päästävää Suomeen mökille. En nähnyt hirveästi muuta Suomea tai eri kaupunkeja, vaan se tuntui lähes suoralta lennolta Kairosta tai Lontoosta mökille! Muutamia kertoja kävin Suomessa myös lyhyemmällä työjaksoilla.

Heidi: Tuo on jännä mitä sanoit siitä, että menit aina Suomeen vain mökille. Mieheni sanoi jossain vaiheessa, että meidän lapsemme varmaan luulevat, että Suomi on yhtä kuin mummola! Että se on kaikki mitä he ovat Suomesta nähneet.

Venla: Onko teillä tämä korona-aika ollut jotenkin erilaista?

Heidi: Vaikea sanoa, millaista kotiutuminen olisi ilman pandemiaa. Mutta koska meidän perheemme on kahdesta maasta,

niin ylijärjätien perhe- ja ystävyyssuhteiden ylläpitäminen on hankalaa. Etäisyys tuntuu erilaiselta, kun ei ole edes sitä mahdollisuutta, että voisi nähdä. Puolisoni perhe on kokonaan Yhdysvalloissa. Viimeiset kuusi vuotta olimme Englannissa, jonne jäi paljon hyviä ystäviä. Vaikka Englanti on tuossa lähellä, niin välimatka korostuu nyt, kun ei voi edes teoriassa mennä tapaamaan ystäviä. Mutta kaiken kaikkiaan sanoisin, että paluumuutto ei ole ollut henkilökohtaisesti hirveä kriisi. Olen aika yllättyneet siitä. Monesti ihmiset ovat varoitelleet, että muista sitten, lähteminen on paljon helpompaa kuin palaaminen. Mutta ei tämä mikään valtava shokki ole ollut, pelkäsinkin ehkä pahempaa.

Venla: Tästä saa nyt sellaisen kuvan, että tämä olisi hirveän helppoa, koska niin tämä on oikeastaan ollut minullekin. Englannissa on juuri nyt avattu ravintoloita, ja ihmiset voivat mennä jo vapaammin ulos, mutta itse en kaipaa sitä nyt ollenkaan. Minusta on ihanaa olla Suomessa! Ilma on vähän lämmennyt, ja olen päässyt katsomaan paikallisia luontokohteita. Olen saanut myös viettää aikaa sukulaisten kanssa, ja tehdä sellaisia arkisia asioita joita emme ole pystyneet tekemään yhdessä moneen vuoteen. Tämä aika on saanut miettimään sitä, mikä elämässä on tärkeää, keitä ihmisiä todella tarvitsee elämänsä, ja millaisia asioita haluaa priorisoida. Kaiken kaikkiaan on tuntunut todella hyvältä olla Suomessa juuri nyt.

Heidi: Mutta Venla, käsi sydämellä, eikö mikään ärsyitä täällä Suomessa?

Venla: Pitihän tämänkin kysymyksen jossain vaiheessa tulla! Joissakin asioissa eron näkee selkeästi, kun on kokemus asumisesta hyvin erilaisissa paikoissa. Esimerkiksi Egyptissä ollaan hyvin joustavia monissa asioissa, Englannissakin jonkin verran, mutta Suomessa vähemmän. Vaikka tämä on osittain itselle muodostunut stereotypia, on siinä jotain tottakin. Samaa olen saanut kuulla monelta ulkomailla asuvalta suomalaiselta liittyen esimerkiksi suomalaisen byrokratian. Täällä esimerkiksi kello kahdeksan tarkoittaa kello kahdeksan, se ei tarkoita 8.05 tai 8.10. Postipaketti voidaan Englannissa jättää rappusille, vajaan tai naapuriin, jos sitä ei olla kotona vastaanottamassa, mutta Suomessa se viedään saman tien takaisin, eikä mitään muita vaihtoehtoja ole olemassakaan.

Heidi: Ulkomaalaisen puolison kanssa on kyllä mahdollisuus nähdä Suomi sekä ulko- että sisäryhmäläisen silmin. Minähän olen meidän perheessä ainut, joka palasi kotimaahansa, ja Suomi näyttää nyt aika erilaiselta puolison ja lasten näkökulmasta. Käytännön esimerkkinä vaikkapa oleskelulupaani liittyy

vät kiemurat. Suomalaiset tykkävät ajatella, että meillä kaikki toimii niin hyvin, ja kaikki on selvää ja suoraviivaista. Mutta onhan se aikamoinen lomakeviidakko, ja virastot eivät kyllä aina kommunikoi keskenään. Täällä sanotaan yhtä, ja tuolla sanotaan toista. Mutta mikään paikka ei ole täydellinen. Meikin olemme tyytyväisiä muuttoon. Tietysti kun olin niin kauan ulkomailla, niin verkostojen rakentaminen on haaste. Kun paluumuuttaja ei tunne enää juurikaan ketään, niin miten hän alkaa raivata uudelleen omaa paikkaansa?

Venla: Olen puhunut useasti maahanmuuttajakavereiden kanssa siitä, miten vaikeaa juuri verkostoituminen ja ystävien saaminen Suomessa on. Vaikka omalla kohdallani asiat ovat verrattain hyvin, ovat nämäkin ihan todellisia haasteita, kuten esimerkiksi se, miten vaikeaa ulkomaalaisella tutkinolla on löytää työpaikka Suomessa. Nämä haasteet eivät ole uniikkeja Suomelle, mutta kuvaavat mielestäni suomalaisen yhteiskunnan tietynlaisia sulkeutuneisuutta. Vaikka tilanne onkin helpompi suomalaiselle, joka on asunut lapsuutensa ja nuoruutensa Suomessa, on tässäkin tapauksessa ulkopuolelta Suomeen palaamisessa omat vaikeutensa.

Heidi: Luuletko sinä tullessi Suomeen jädäksesi vai piipahtamaan? Houkutteleeko maailma vielä jonnekin muualle?

Venla: Tässäkin asiassa tiedostan olevani onnekas, kun voin valita monessa paikassa olemisen lähes samaan aikaan. Vaikka on vaikea sanoa, miten esimerkiksi Brexit tulee vaikuttamaan oman tutkimukseni tekemiseen, olen silti onnellisessa asemassa siinä, että voin halutessani saada vaikkapa viisumin useampaan maahan. Paluumuuton seurausten ei enää tarvitse olla niin lopullisia tai kokonaisvaltaisia. Ennen kaikkea haluan asua sellaisessa paikassa, jossa voin tehdä tärkeäksi kokemiani asioita.

Heidi: Mielenkiintoinen tuo ajatuksesi siitä, että tänä päivänä paluumuuttopäätös ei ole niin järjestyttävän lopullinen. Nykyään puhutaan paljon ylijärjaisuudesta eli miten ihmiset voivat olla kotona useassa paikassa samaan aikaan. Ystävyyssuhteita ja perhesuhteita ylläpidetään eri maiden välillä. Lojalliteettikin voi olla useassa paikassa, eikä vain yhdessä maassa. Kuka tietää, vaikeaa sanoa, mutta tällä hetkellä meilläkin on Suomessa hyvä olla. Tiedän, että ulkosuomalaisissa on paljon henkilöitä, jotka pohtivat paluumuuttoa, että onko siinä mitään järkeä, kannattaisiko muuttaa takaisin vai ei. Me taimme molemmat tulla aika realistisin odotuksin, ja kaikki on mennyt oikein hyvin. Eli rohkeasti tänne vaan!

Adaptable But Not Replaceable: Migration Studies Fieldwork in the Time of COVID-19

9.3.2021 Online Seminar

Samira Saramo

Research Fellow, Migration Institute of Finland

Introduction

Well over a year into a global pandemic, it is clear that the ways we approach and conduct research have changed. The flexibility and creativity of researchers has been put to the test. Greatly aided by the hard work and innovations of colleagues in the library and information sciences and IT services, we have unprecedented access to digital research collections and tools, and have learned to remotely connect and collaborate more effectively. These adaptations have provided some normalcy among upheaval and will certainly stay with us as we continue our shift to greener and more equitable research practices, post-pandemic. The strides in digital sources and tools, however, have not adequately addressed the significant impact of COVID-19 restrictions on fieldwork-based migration research.

For qualitative researchers who engage in participatory, arts-based, immersive, intimate, and/or unfolding modes of fieldwork, such as life story interviewing, ethnography, and workshoping, COVID-19 has induced feelings of restlessness, uncertainty, and — particularly when faced with ticking project timelines — worry. Speaking informally with colleagues, we recognized that we were all reassessing, rescheduling, and redesigning our fieldwork plans, but often found ourselves weighing these decisions on our own.

In response, the Migration Institute of Finland hosted an open online research sem-

inar on March 9, 2021, that delved into how researchers have adapted their fieldwork and participatory practices in the face of pandemic restrictions. The seminar featured presentations by Marja Tiilikainen and Mervi Kaukko (“Relational Wellbeing in the Lives of Young Refugees” project), Outi Kähäri and Kristel Edelman (“Postmemories of Ingrian Pasts” project), Tiina-Riitta Lappi (“Displacement, Placemaking and Wellbeing in the City” project), and Samira Saramo (“Deep Mapping the ‘Uncharted Territories’ of Finnish Migrant History” project).

Based on the timely and important seminar discussion, we thought it would be useful to continue the conversation here, through three short essays. First, Marja Tiilikainen, Mervi Kaukko, and Fath E Mubeen reflect on “Researching Relational Wellbeing of Refugee Youth during COVID-19.” Next, Samira Saramo shares experiences from “Connecting Place and Finnishness in Ontario through Online Writing Workshops.” Finally, Tiina-Riitta Lappi offers important considerations on what happens to ethnographic research when the field is out of reach in “Doing Ethnography from a Distance?” Together, the essays offer examples of flexibility and adaptability in action, while showing the limits of methodological substitution and the ultimate irreplaceability of fieldwork.

Marja Tiilikainen

Senior Research Fellow, Migration Institute of Finland

Mervi Kaukko

Associate Professor, Tampere University

Fath E Mubeen

Junior Research Fellow, Migration Institute of Finland / Doctoral Student, Tampere University

Researching Relational Wellbeing of Refugee Youth during COVID-19

In the beginning of 2020 — before we understood the seriousness of the pandemic — we started off with a new research project titled as “Relational Wellbeing in the Lives of Young Refugees” and funded by NordForsk (<https://www.drawingtogetherproject.org/>). The project focuses on how young refugees create wellbeing through social relationships in their new societies in Finland, Norway and Scotland. Our participants have migrated as unaccompanied asylum-seeking minors, but are now adults and have received permission to stay in their countries of settlement. These young people are now building lives in their new home countries. Whilst creating new lives, they maintain those existing relationships that are important for them and develop new ones. We will accompany these young adults for a period of three years in Finland, Norway and Scotland. We will meet them on a regular basis to map how their relational wellbeing evolves over time. The research project is conducted in collaboration with the Migration Institute of Finland and Tampere University in Finland, NORCE in Norway, and University of Bedfordshire in the UK.

We are employing arts-based and more “traditional” qualitative research methods to understand how relational wellbeing comes to be, is sustained and transforms. Together with the young participants and local artists, we use art to communicate relational wellbeing as young people experience and express it. In art workshops, we encourage our young participants to create visual pieces of art about their relational wellbeing. These artworks will depict three points in the young people’s lives: the present as they experience it, the future as they imagine it, and the past as they remember it. The images will then be used as a basis for interviews. At the end of the project, we will put their stories, images

and objects together to see how the past, present and future connect, and how these young refugees develop sustaining relationships with other people and add to the life of their new countries.

In Finland, we work with 17 young participants, who are between 18 and 30 years of age. Their background countries include Somalia, Congo, Afghanistan and Iran, and currently they live in Tampere, Turku, Oulu and Helsinki region.

Meeting with Participants during a Pandemic

In Finland and Norway, where the pandemic situation at the time was better compared to the UK, we were successful in organising the first art workshop and the first round of individual interviews face-to-face. However, continuously intensifying pandemic meant that we had to plan everything in uncertainty. We had to make significant changes to the research design at short notice. For example, Finnish and Norwegian welcome events were originally planned for the whole group of young participants. Those were changed into small group gatherings or even individual meetings. Another obstacle was the lack of available venues. Due to COVID-19 many university premises and other public spaces were closed. When we managed to get together, we reminded the participants not to attend if they had even mild symptoms. We maintained distance, reminded the youth about the use of masks, and provided hand sanitisers in all our meetings. However, many seemed to forget the safety measures during the long and intensive workshops.

In Scotland, where the pandemic and related restrictions were more severe, the first workshop and interviews had to be conduct-

ed online. This had an impact on the study design and in particular, on the relationships that formed among the youth and between the participants and the researchers.

The Impact of COVID-19 on the Wellbeing of Young Refugees

Young people participating in this study experienced pandemic-linked isolation and immobility differently. Some of them noted that their social network had shrunk, as they were not able to socialise with as many people as before. Contact was kept with particular and close friends only. Some struggled with studying remotely and not having access to ordinary support services and study-related peers. Some, in particular those whose family members lived far from them, were able to maintain their existing relationships online like before.

Some participants asserted serious concerns because of the COVID-19 related restrictions. Separation from loved ones, confinement, loss of usual routine, limited social and physical contact and the loss of freedom caused frustration, boredom and a sense of isolation. This was distressing for all and had dramatic effects on the wellbeing of some participants. Some young participants continued working in the health care sector, and had to work longer hours than usual, due to colleagues' sick leaves and quarantines.

However, our Finnish participants were pleased to participate in the art workshop. This is understandable as the workshop of-

fered a short break from the prolonged cycle of isolation. The opportunity to engage both socially and physically enabled participants to provide an in-depth response when inquired about their relational wellbeing.

What Have We Learned?

The COVID-19 situation and related social restrictions have been stressful for many, but they have also provided opportunities to deepen and expand our understanding on how to adapt to new ways of doing fieldwork and data collection. Some tasks and appointments may be effectively conducted in virtual space even in the future once the pandemic is over. However, we have seen that face-to-face meetings cannot be fully replaced by online tools. Physical, social and visual interaction in the same space provides us with detailed and deeper data unachievable with online tools. Participants of our study valued the sense of community. They described the art workshop as a chance to be with others, have open communication and get their needs fulfilled. Many also reported shared emotional connections.

A project with relational wellbeing in its core cannot solely rely on digital means. Building a trusting relationship with a new person is hard in all situations, but it is particularly hard without face-to-face meetings and time spent together. It is possible, however, to maintain a relationship online once the relationship exists already.

Samira Saramo

Research Fellow, Migration Institute of Finland

Connecting Place and Finnishness in Ontario through Online Writing Workshops

Living with a global pandemic, we have all found ourselves remaking plans and re-envisioning the possible. Such negotiations have significantly impacted our personal lives, as well as our research. COVID-19 has closed many physical and metaphorical doors and the disruption, frustration, and uncertainty require time to work through. For researchers engaged in site-based, participatory, and/or ethnographic fieldwork, the pandemic has demanded patience, flexibility, and imagination. Though some research doors remain firmly closed — not easily or sufficiently

substituted through remote means — other doors have opened. Here, I offer reflections on recent adjustments to my research practice, highlighting (to me) new approaches for community engagement, source collection, and knowledge production.

In September 2020, I began work on a new four-year research project, "Deep Mapping the 'Uncharted Territories' of Finnish Migrant History," funded by the Kone Foundation. Through the project, I am situating Finnish migrant narratives on place and belonging in the overlapping contexts of settler colo-

nial structures, the environment, and changing demographics over time in the Canadian province of Ontario. To promote engagement and dialogue, the project will result in an openly accessible multi-sensory digital map through which people can explore these intersections and fluidities. In addition to archival research at several repositories, a critical component of this project is immersive fieldwork. In order to create the multi-sensory layers of the map, I will spend time getting the feel for places central to Finnish migrant histories and stories, interviewing people, photographing places, recording soundscapes, and creating intimate maps of Finnish place and belonging. Ongoing COVID-19 restrictions, however, have forced me to put off this fieldwork indefinitely and has made planning very difficult.

My project's multifaceted source base fortunately means that even with fieldwork on pause, I can continue to work through, for example, digital archival collections. Yet, as a researcher who thrives on community engagement and making connections, the distance from the "field" has felt disheartening. But, just when it felt this door had (temporarily) closed, an opportunity arose at the Migration Institute of Finland to collaborate with writer, journalist, and facilitator Leena-Kaisa Laakso. Laakso's work also explores people's connections to places, including old wooden houses and, more recently, forests, and she has extensive experience in leading writing workshops, including with Finnish migrants. Drawing on Laakso's proven repertoire of exercises that inspire writing and group cohesion and my scholarly background in Finnish migration, Canadian history, and life writing studies, in late 2020, we organized an online writing workshop for people with Finnish backgrounds and connections to Ontario.

The Workshop

The aim of the workshop, as stated in its announcement, was to "develop writing that reflects on participants' connections (or disconnections) to places in Ontario and how these places may relate to their personal understandings of Finnishness and Finnish history in Ontario." I shared the workshop information on Finnish Canadian Facebook groups and emailed the announcement to several Finnish cultural and religious organizations, with the request that they forward it to their members. It was also featured in the Finnish Canadian newspaper *Kanadan Sanomat*.

Enrollment in the free workshop did not require any writing experience, but participants did need basic internet and techno-

logical access and literacy. To make participation as accessible as possible, we arranged two forms of the workshop. The first was a more intensive and participatory group that included three scheduled Zoom group workshops (over three consecutive weekends, each session lasting 2.5–3 hours), weekly homework assignments, and personalized written feedback from Leena-Kaisa Laakso and me. For those who could not commit to the three meeting dates, did not have adequate access to the internet or needed tools, or who simply preferred to participate more independently, we arranged an "Email Group." This group received a weekly package of writing exercises over three consecutive weeks. The completed exercises were then emailed back to us, and Laakso and I sent personalized feedback in return. The workshop ran from late-November to mid-December 2020, and nine participants completed the "Zoom Group" and three participants completed the "Email Group."

Over the course of the workshop, participants had an opportunity to engage in a range of activities, including writing creative short stories, poetry, and different types of autobiographical texts. Participants also drew pictures, used photography, and incorporated material objects from their lives into their writing practices. Participants worked through exercises such as "Finnishness in my everyday life in Ontario," "Encounters," "Smells," and a culminating piece on the theme "When Canadian Me Meets Finnish Me." All of the workshop activities were aimed at addressing "being in place," identity, and belonging from perspectives of the sensory, the material, the emotional, the everyday, and the temporal. Leena-Kaisa Laakso guided participants through the practicalities of the writing exercises and gave feedback to help shape their personal craft of writing. My role, in both written feedback and during the Zoom meetings, was to help historically contextualize the themes and experiences being explored through writing, to ask questions and facilitate discussion, and to encourage participants to dig more deeply into their explorations of Finnishness and belonging.

The "Zoom Group" read, shared, and extensively discussed their writing and images with each other, and the peer-support proved invaluable enriching. Despite coming from rather different backgrounds, generations, and writing experience, the "Zoom Group" very quickly developed a warm, open, and constructive rapport. This group has continued to stay in contact through email, occasionally sharing writing, ideas, and opportunities. The "Email Group" workshop also worked successfully, though naturally with quite different

dynamics and less exchange. From feedback, it seems participants in both groups felt the workshop helped their development as writers and to think about their Finnish heritage in new ways.

What We Gain and What We May Lose

The workshop fostered the emergence of a new community of Finnish migrant writers that geographically spans far beyond what my original fieldwork plan could achieve. While my immersive fieldwork will - out of practical necessity - primarily center on areas surrounding Thunder Bay and Toronto, the workshop brought together participants located there and elsewhere in Ontario, but also as far away as Prince Edward Island, Alberta, Manitoba, and Louisiana. Likewise they brought different connections to Ontario, allowing me to learn about places and histories far from the reaches of Finnish enclaves in Thunder Bay and Toronto.

Over the course of the workshop weeks, the significance of the Finnish language and related feelings of dis/connection emerged as an important theme, shaping the ways we discussed and wrote about Finnishness and place. Workshop activities could be completed in either English or Finnish. Participants had differing levels of fluency in Finnish and, in the end, one participant did all of their writing in Finnish, some chose to do a mix, but most wrote in English. While most discussion was in English, the Zoom meetings developed a unique bilingual flow, where Finnish and Canadian Finnglish words peppered reflections on complex feelings surrounding loss of language, family genealogies, and the meanings of being Finnish without the language.

Together, the participants brought out important new voices and perspectives on Finnish migrant history, culture, and identity. Their workshop writing and discussion made connections across places and times, highlighting fascinating overlaps in participants' relationships with particular foods and objects, and their feelings about generations and community change over time. I learned a lot from the participants, and their writing

and shared experiences have made an important contribution to my understanding of Finnish migrant history.

The workshop has resulted in new original source material. After reviewing the potential research uses, all of the participants gave their informed consent, allowing their writing exercises and other workshop materials to be used in my research project (some openly named, others anonymously). Their writing will be featured on the project map, providing personal narrations about the specific places and events they tell of. Additionally, participants have given permission to donate their writing from the workshop to the Migration Institute Archives after the conclusion of the research project in 2024, which can benefit future research.

The writing workshop successfully brought people together to think through Finnish Canadian identities and histories — both personal and collective — and offered a welcome and creative reprieve from pandemic routine. It offered some of what I love about the field, but it must be acknowledged that, nonetheless, many elements of immersive fieldwork have no substitute. You can't feel the ups and downs of the terrain or experience new smells, sights, and nuanced sounds through a laptop screen. Likewise, you can't photograph or record the field from afar. There is much we miss in the subtleties of human interaction from a distance. Immersive fieldwork results in knowledges of people, places, and the research process that cannot be replicated through other means. I eagerly await the opportunity to get back out to feel all the things that come from being in place. Spontaneity and adjustment are vital parts of being in the field, but have also proven to play a key role in research in the age of pandemic. The pandemic put my fieldwork plans on hold, but through it I found my way to the creation of the "Place and Finnishness in Ontario" writing workshop and the connections it came to offer. The resulting new collaborations, methods, and engagement in creative processes have enriched my research in unexpected ways and will continue to inform it far beyond these days of COVID-19.

Doing Ethnography from a Distance?

In February 2019 I started my ethnographic fieldwork in Vantaa as a part of the research project “Displacement, Placemaking and Well-being in the City” with the aim of studying migrants’ uses of urban spaces, placemaking practices and space-related experiences. During that first month I had visited research sites and spent time getting to know people as well as formal, informal and voluntary agents and activities organized by and for migrants in the locations chosen for the study. My initial plan was to stay longer periods in Vantaa starting from the beginning of March but that plan was never realized as the whole country went into a lockdown due to the COVID-19 around that time. This also meant that I could not continue my ethnographic work as I had planned.

Ethnography in general is an art of studying people in their naturally occurring settings or “fields”, as they are usually called. Ethnographically oriented researchers apply methods which capture people’s ordinary activities and social meanings so that the researcher participates directly in the setting in order to collect data in a systematic manner but without meaning being imposed on them externally. Data collection in ethnographic processes is flexible and often quite un-structured (beforehand) to avoid pre-fixed arrangements and categorizations. It is the interaction with people and their surroundings, social as well as material, which is at the core of doing ethnographic research and requires researcher’s presence in shared spaces with the people she or he studies. So it is quite obvious that having to keep distance and working mainly from home for over a year now due to the COVID-19 has greatly affected my research plans as well as the whole international and transdisciplinary project which was largely based on cooperative activities and data collection in diverse urban locations in the UK, Finland, Norway and India.

When people’s lives are ethnographically studied in everyday contexts, it is the contextuality and situatedness of behaviours and meanings attached to them that is of essence. What do we do when this is not an option? Are there alternative ways of doing ethnographic research? What exactly is it that gets lost when physical proximity with people and sites is

not possible? I have had a lot of time to reflect on these questions during the past year but haven’t found any all-embracing answers or solutions. Instead, I will share some thoughts based on my own experiences.

From Shared Spaces to Online Discussions

When the lockdown began, I had just barely started my fieldwork period which meant that I had not made that many connections with people so far, especially migrants. Meeting people and getting to know them personally would have been very important for building trust and allowing the people I hoped to become more involved in the study to gain a clear picture of the aim of the project and how it was being done. Without those connections it proved quite hard to get in touch with people later on since it became clear that the COVID-19 situation would restrict research activities for quite a long time and alternative methods for gathering data were needed. So it became obvious that the possibility of doing or continuing previously started ethnographic research from a distance would depend on the phase of the study and the type of the community or even the topic that is studied. Even if I had been able to travel to Vantaa for my research, the circumstances at the sites where I had planned to do my study had changed, since people were urged not to gather in public spaces or in the facilities normally used for a variety of social activities and for meeting other people. It is also important to keep in mind that the COVID-19 has affected the daily lives of so many people as their daily routines have changed and they may have experienced economic uncertainty, fear, anxiety and loneliness, among other things.

In my case, clearly the only available alternative, as the period of remote working prolonged, turned out to be online interviews. Working and gathering data in the field focuses usually on a variety of relations, whether between individuals, between people and their environments, organized as collective practices or situatedness of activities in the larger community. Much of this is lost if an online interview is organized with only one person at a time, even if such discussions are

otherwise very valuable as a source of information. Interviews related to fieldwork experiences and observations are made in normal situations as well, but not as isolated from what is happening in the field as was the case in this project due to the pandemic situation. Luckily, I have been able to reach some people for interviews or, rather, what I would describe as research discussions. Since my study has focused on mundane daily practices and ordinary urban spaces, it has turned out to be quite challenging to lead discussions into such topics without being able to relate or contextualize them in particular places. For example, there may be practices, activities, spatial uses, social gatherings etc. which are of great interest to a researcher but do not come up in the interviews as they would if recognized and discussed at the site. There is also a lot of non-verbal information that can be reached by observation and sensitive examination of the surroundings and social activities but are challenging to capture from a distance.

Lessons for the Future

Maybe in the future it could be useful to make (or even sketch) some kind of an alternative plan for situations or circumstances where ethnographic research as intended is not doable or is disturbed somehow along the research process. Even if it was not a necessity as it has been due to the COVID-19, it might be fruitful to consider online discussions as

one part of at least some ethnographic studies. Especially at a stage where actual fieldwork has been done already or is well on the way, online discussions over particular topics or sites, perhaps with some additional material, such as photos, maps etc. could bring forth depth or new aspects on data gathered or produced in the field. This would require careful planning already at the beginning of the project along with other activities.

It is not possible to turn ethnographic research design into a study based on interviews without revising the research design as well. As I had earlier interviewed some stakeholders working with migrants in Vantaa, I continued to do that online, which meant that this part of the study received more attention than was originally planned. However, it could not cover for what was lost otherwise. Knowledge production through an ethnographic process follows a different logic than some other research methods and that is why changing one into another without rethinking the aim of the study may be realized, but not scientifically justified.

Doing ethnography may have proven to be quite challenging during the past year, but at the same time, I have realized probably more than ever before that it provides a means to obtain knowledge and understanding which cannot be achieved in any other way. Ethnography is in many ways quite a sensible research application, which probably should be better recognized and considered when research projects are being planned.

Allan Sihvola (2021). Stalinin taivaan alle. Lapsena Yhdysvalloista Neuvosto-Karjalaan. OK-Kirja. Riika. 248 s.

Amerikansuomalaisen trumpetinsoittajan 63 vuotta Venäjällä

Suomalaisten siirtolaisuus ja kohtalot Neuvosto-Karjalassa ja Neuvostoliitossa ovat pitkään kiinnostaneet varsinkin Suomessa. Asiaa on tutkittu useiden vuosikymmenten ajan, vaikka aineiston saanti on ollut monesti vaikeaa. Kuitenkin jo 1950–1960-luvulta alkaen sieltä palanneiden muistelmia on painettu kirjoina; erittäin runsaasti on julkaistu pieniä lehtikirjoituksia ja haastatteluja. ”Stalinin taivaan alle”-kirjan kirjoittaja Allan Sihvola oli yksi 6 000:sta Pohjois-Amerikan suomalaisesta Neuvosto-Karjalaan menijästä 1920–1930-luvulla. Lisäksi Suomesta pakeni Venäjälle sisällissodan jälkeen useita tuhansia ”punapakolaisia” ja ehkä jopa 15 000 suomalaista loikkasi suuren laman aikana Neuvostoliittoon motiivina yleensä työn saanti. Sihvola oli syntynyt vuonna 1920 Yhdysvalloissa ja kuoli Suomessa vuonna 2009.

Kansallisarkisto aloitti viime vuonna suuren hankkeen, jossa pyritään tarkkaan analyysiin tästä muuttoliikkeestä. Kun Kansallisarkiston tutkijat aikanaan saavat työnsä valmiiksi, he ovat todennäköisesti löytäneet uusia henkilötietoja runsaammin kuin tähän asti on oletettu. Kokonaiskuvaan ilmiöstä tuskin kuitenkaan tulee kovin paljon uutta tietoa.

Allan Sihvolan kirja on muistelmia. Kustantajan esipuheen mukaan Sihvola ei ole pitänyt päiväkirjaa, eikä hänellä todennäköisesti ole ollut paljonkaan kirjallista aineistoa



apunaan. Kirjassa on valtava määrä yksityiskohtaista muistitietoa arjen tapahtumista, ihmisistä ja paikkakunnista. Sihvolalla on ilmeisesti ollut harvinaisen tarkka henkilö- ja nimimuisti, sillä kirjassa on tietoja sadoista henkilöistä, jotka hän vuosikymmenten aikana kohtasi. Ehkä yllä mainittu Kansallisarkiston projekti suomalaisista Venäjällä ja Neuvostoliitossa voi heidät verifioida. Sihvolan kerrotaan kirjoittaneen muistelmansa kolmen vuoden aikana, vuosina 1994–1996. Muistelmat päättyivät vuoteen 1996, jolloin hän muutti perheineen Suomeen.

Neuvosto-Karjalaan ja pakkotyöleireille

Allan Sihvolan vanhemmat olivat Anton ja Amanda Sihvola. He olivat vuonna 1920 tulleet Kanadan kautta Yhdysvaltoihin, missä Allan syntyi. Kolmihenkinen perhe muutti Neuvosto-Karjalaan vuonna 1933 ja asettui Kontupohjaan. Isä Anton kävi pääasiassa metsätyömailla, minne amerikansuomalaiset olivat haluttuja työntekijöitä. Isä näyttää sopeutuneen uuteen elämään paremmin kuin äiti, joka muutti Suomeen 1930-luvun lopulla. Äidillä oli Suomen passi, isä Anton sen sijaan joutui luopumaan omastaan sotavuosina. Isä evakuoitiin sodan alta ”jonnekin”. Hän palasi sodan jälkeen Neuvosto-Karjalaan ja kuoli siellä vuonna 1946.

Palattuaan toisen maailmansodan päätyttyä Tsheljabinskin leiriltä Karjalaan, Allan Sihvola ja sotaa edeltävältä ajalta tuttu naapurin tyttö Heidi Jääskeläinen (k. 2016) muut-

tivat yhteen vuonna 1948. Pariskunta avioitui seuraavana vuonna tytär Isabellan syntymän aikoihin.

Allan Sihvola kirjoittaa myös lapsuusvuosistaan Ohiossa ja Pennsylvaniassa, missä isän työpaikan mukana jouduttiin muuttamaan eri paikkakunnille. Muistelmista paljastuu osuvasti, miten suuri talouslama ratkaisevasti heikensi perheen taloudellista tilannetta ja lopulta päädyttiin monien muiden amerikkalais-suomalaisten tapaan lähtemään kohti Neuvosto-Karjalaa. Myös laivamatka kohti uutta tulevaisuutta on kuvaava, innostus oli suuri ja lauluja laulettiin. Helsingin satamaan laiva ei poikennut, koska se oli ”lahtari-Suomen” pääkaupunki – vaikka Helsinki kuului alkuperäiseen laivan matkareittiin.

Leningradista matka jatkui Neuvosto-Karjalaan. Verrattuna Amerikkaan olosuhteet tietysti olivat ankeat. Sihvolan mukaan innostus kuitenkin korvasi puutteet, eikä lapsena oltu kovin vaativia aineellisten olojen suhteen. Hän myös kertoo tiedetyn tosiasian, että jotkut suuresti oloihin pettyneet alkoivat pian suunnitella pois lähtöä. Perheen sisällä äiti oli varauksellinen. Hän kävi vierailulla Suomessa ja sitten lopulta jätti isän ja pojan Neuvosto-Karjalaan.

Sihvola ei joutunut mukaan talvisotaan, vaan hän oli erilaisissa työtehtävissä Kontupohjan lähistöllä. Kun jatkosota syttyi, Sihvola oli asepalveluksessa ja määrättiin Baltiaan. Sieltä hänet siirrettiin kauemmas rintamalta ja Udmurtiaan. Lopulta tämä ”vähemmistökansan edustaja” siirrettiin Tsheljabinskin lähellä sijainneelle pakkotyöleirille soittokunnan jäseneksi, jota välillä käytettiin erilaisiin työtehtäviin.

Sihvola oli oppivainen ja monitaitoinen mies. Kertomansa mukaan hänellä oli musiikin ja puolittaisen ammattimuusikon tehtävien ohella töitä esimerkiksi rakennustyömailla, sähköasentajana, putkiasentajana ja metallimiehenä. 1960-luvulla hän sai töitä Petroskoin televisiossa suomenkielisten ohjelmien toimittajana. Tässä tehtävässä hän jatkoi yli kymmenen vuoden ajan aina eläköitymiseensä saakka.

KGB:n eli salaisen poliisin kanssa Allan Sihvola joutui tekemisiin 1940-luvun lopulla, kun häneen otettiin yhteyttä ja hänestä oltiin tekemässä ilmiantajaa. Kertomansa mukaan Sihvola joutui useasti käymään kuulusteluisa, joissa tivattiin eräiden suomalaisten tekemisiä. Sihvola kertoo kuitenkin selvinneensä tilanteesta, ja kertoo, ettei hän ryhtynyt salaisen poliisin ilmiantajaksi. Tämä KGB-epISODE näyttää vaivanneen häntä pitkään ja se johti eräiden ystävyysseurueiden katkeamiseen.

Sihvola näki vuosikymmenien aikana laajasti uutta kotimaataan: Neuvosto-Karjalan,

Leningradin, Moskovan, Tseljabinskin ”leiri-alueen” ja Baltian maita. Hän myös lomaili Kaukasuksella. Muistelmia on omalla tavallaan myös Neuvostovaltion rakentamisen kuvausta. Se antaa kuvan näiden seutujen elinoloista, Sihvolan näkemistä asioista ja olosuhteista ja niiden muutoksista. Sodan jälkeen olot Neuvostoliitossa helpottivat vähitellen. Sihvola pääsi palaamaan Tsheljabinskista Neuvosto-Karjalaan. Hän toteaa katkerasti, että leiriläisille annettiin todistus, jonka mukaan he olivat olleet ”mobilisoituna NKVD:n rakennuksella silloin ja silloin”, ja nyt voivat siirtyä muualle. Sihvola oli kuitenkin ollut pakkotyöleirillä, eikä edes tuomiota siihen oltu annettu. NKVD oli Neuvostoliiton valtiollinen poliisi, KGB:n edeltäjä, joka tunnetusti käytti miljoonia pakkotyöläisiä suurilla rakennustyömaillaan maan eri puolilla alkeellisissa oloissa.

Musiikki auttoi pysymään hengissä

Musiikilla oli tärkeä osa Sihvolan elämäkullussa. Sen harrastaminen oli alkanut jo Amerikassa. Traktoritehtaan tai pakkotyöleirin soittokunnissa soittaminen oli Sihvolalle tärkeää. Soittaminen oli myös osa hengissä pysymisen strategiaa, sillä näin voitiin ehkä välttyä vaarallisista työtehtävistä, saada kiipeästä kaivattua lisäruokaa tai luoda henkilösuhteita. Ensimmäisen kerran trumpetti auttoi häntä, kun toisen maailmansodan alkuvaiheessa hänet siirrettiin Baltian rintamalle. Juuri tuolloin sotilasyksikkö tarvitsi hänen kaltaistaan signalistia, eikä hän siksi joutunut etulinjaan. Sihvola kertoo olleensa yhtyeessä, joka soitti Tsheljabinskin leirin portilla, kun pakkotyöläiset aamulla lähtivät päivän töihin, sekä ruokalassa ruoka-aikana ja illalla jälleen portilla, kun päivän töistä selvinneet palasivat parakeille. Neuvosto-Karjalassa yksi lisäansioden saantitapa oli hänellä soittaminen hautajaisissa. Amerikkalaista jatsahtavaa musiikkia Sihvola soitti eräissä tanssipaikoissa, mutta se olikin melko vaarallista soitantoa.

Kirjan sisältö sopii hyvin siihen, mitä tiedetään amerikkalais-suomalaisten ja suomalaisten vaiheista neuvostovaltiossa tuohon aikaan. Ainakin aluksi amerikkalais-suomalaiset olivat enemmän tai vähemmän oma pikku piirinsä. Neuvosto-Karjalassa aikuiseksi varttuneena Sihvolalla oli kuitenkin enemmän kielitaitoa kuin vanhemmalla siirtolaispolvella, ja siksi Sihvolalla oli myös paljon venäläisiä ja eri vähemmistökansallisuuksiin kuuluvia tuttavuuksia. Suomen, englannin ja venäjän kielen taidoista oli hänelle monesti hyötyä.

Mielenkiintoista on, että Sihvola on kohdannut uudelleen monia vuosien tai vuo-

sikymmenten takaisia tuttavuuden elämäntapa-
heidet edessä. Niinpä esimerkiksi Tshel-
jabinskiin alueella vuosikautia "leireillyt" ja
pakkotyössä ollut Sihvola tapaa muistelmassa
leireiltä selvinneitä, kun nämä olivat Sih-
volan tavoin palanneet Karjalan tasavaltaan.

Kirjassa mainitaan erittäin suuri määrä
henkilöitä, joista monet ovat sukulaisia, jotkut
tuttavia. Sihvola kertoo tietoja useista ameri-
kansuomalaisista, jopa samalta Warren, Ohio-
nimiseltä paikkakunnalta aikanaan mat-
kaan lähteneistä. Selityksenä näyttää olleen
se, että Amerikasta tulleet pitivät keskenään
yhteyksiä. Tähän heidät osittain saattoi se käy-
tännöllinen tilanne, että amerikansuomalai-
sia perheitä majoitettiin usein lähekkäin ja
heitä oli samoilla työpaikoilla. He olivat myös
etuoikeutettuja käyttämään "Insab"-valuut-
takauppoja. Nämä erikoisuudet karisivat
1930-luvun lopulla, kun Neuvosto-Karjalaa
alettiin "venäläistä". Sihvola mainitsee monia

pidätettyjä, kadonneita ja teloitettuja ameri-
kansuomalaisia ja Suomesta tulleita.

Kirjassa on runsaasti hyvinlaatuisia valo-
kuvia, jotka näyttävät olevan peräisin Sihvolan
omista kokoelmista. Niissä on runsaasti
Sihvolan soittajatovereita ja jonkin verran
perheenjäseniä. Kuvat kirjaa varten on saatu
tytär Isabellalta.

Sihvolan muistelmat ovat sujuvasti kirjoit-
tetut. Kieliasun laatuun ovat kaikista päätel-
len vaikuttaneet myönteisesti puoliso Heidi
ja tytär Isabella. Kirja kuvaa mielenkiintoisel-
la tavalla trumpetinsoittajan ja "useiden alo-
jen sekatyömiehen" vaiheita Neuvostoliitos-
sa/Venäjällä eri vuosikymmenillä. Sihvola on
ollut selviytyjä, jota musiikki ja soittokuntien
jäsenyys monesti auttoi ratkomaan elämän
keskeisiä ongelmia vaikeissa olosuhteissa.

*Auvo Kostainen
Professori emeritus, Turun yliopisto
aukosti@utu.fi*

Survey on Siirtolaisuus–Migration -Journal

Do you have thoughts and ideas for developing the journal? We are currently gathering feedback from readers and contributors of the Siirtolaisuus–Migration-Journal. We are also looking for feedback from new readers and contributors, so it would be great if you could fill out this short survey even if you are not familiar with the journal! It only takes about 5 minutes max.

Answer here:

<https://q.surveypal.com/Siirtolaisuus-lehden-kysely/>

You can find our survey also from news:

<https://siirtolaisuusinstituutti.fi>

Thank you in advance, we very much appreciate your input!

Ajankohtaista instituutissa

Siirtolaisuusinstituutin uusi strategia 2021–2023

Siirtolaisuusinstituutille on päivitetty [strategia](#) vuosille 2021–2023. Edellisen strategian tavoitteita ja niiden saavuttamiseen käytettyjä menetelmiä ja niiden seuranta on terävöitetty ja selkeytetty. Strategia määrittelee, että instituutin tulee tuottaa kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää muuttoliikkeisiin liittyvää tutkimusta monitieteellisellä tutkimusotteella, jossa tehdään myös uusia tieteellisiä avauksia. Päämääränä on myös, että instituutti on ulko-suomalaisuuden tutkimuksen ja dokumentoinnin keskeisin toimija ja kehittäjä. Keskeisessä roolissa kaikessa toiminnassa ovat instituutin arvot: avoimuus, eettisyys, oikeudenmukaisuus ja yhteisöllisyys. Nämä arvot ohjaavat läpileikkaavina niin meidän sisäistä toimintaa, kuin myös yhteistyötä ja yhteiskunnallisen toiminnan ja keskustelun.

”Tämä strategia on hyvä jatko aikaisemmalle. Instituutti on viime vuosina kehittynyt paljon, ja on silti säilyttänyt toimintakentän monipuolisuutta niin tutkimuksen kuin dokumentaation osalta. Uudet tavoitteet ovat entistä kunnianhimoisempia, ja niissä painottuu monitieteellisyys ja yhteistyö keskeisten sidosryhmien ja yhteistyökumppaneiden kanssa”, painottaa hallituksen puheenjohtaja Veli-Matti Ritakallio. ”Uusi strategia välttää itsestäänselvyyksien toteamisen. Siellä määritellään hyvin selkeät suuntaviivat toiminnallemme ja sen toteuttamiselle”, iloitsee instituutin toimitusjohtaja Saara Pellander. Hallitus hyväksyi strategian alkukevään kokouksessaan, ja sen työstämiseen ovat osallistunut hallituksen ja toimitusjohtajan lisäksi instituutin henkilökunta, johtoryhmä sekä hallintoneuvoston edustajia.

Siirtolaisuusinstituutin palvelut löytyvät nyt entistä monipuolisemmin verkosta

Instituutti on monipuolistanut sähköisiä palvelujaan viimeisten kuukausien aikana:

Siirtolaisuusinstituutin julkaisemat kirjat löytyvät nykyään sähköisenä ja avoimesti saatavilla [doria.fi](#) palvelusta.

Arkiston aineistoa löytyy [Finna](#)-palvelusta, ja aineistoa ollaan lisäämässä sinne jatkuvasti. [Siirtolaisrekisteri](#) on kehitetty keväällä eteenpäin ja hakutoimintoja parannettu entisestään.

Siirtolaisuus—Migration-lehti on nykyään helposti luettavissa [journal.fi](#)-palvelusta.

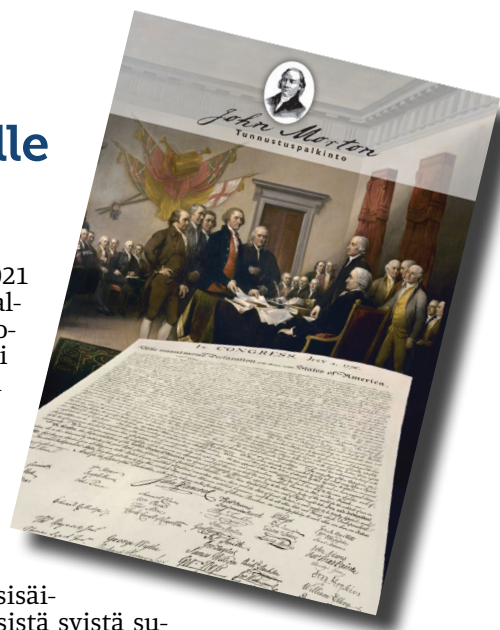
Instituutin verkkosivut on selkeytetty ja kehitetty visuaalisesti eteenpäin. Sosiaalisen median uutisia näkyvät helposti heti etusivulta, ja verkkosivuilta löytyy myös instituutin tuore esittelyvideo.

Sosiaalisessa mediassa instituutti tuo esille monipuolisesti muuttoliikkeisiin liittyviä asioita, joten käythän tykkäämässä/seuraamassa instituuttia Twitterissä ja Facebookissa.

Instituutin uutiskirje on hyvä tapa pysyä kärryillä instituutin ajankohtaisista asioista, sen voi käydä tilaamassa osoitteesta: <https://uutiskirje.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Toivottavasti entistä useampi löytää näin tiensä kiinnostavien julkaisujen, aineistojen ja instituutin monipuolisen toiminnan pariin!

John Morton -palkinto 2021 Suomen Sukututkimusseuralle



Siirtolaisuusinstituutin hallitus on myöntänyt vuoden 2021 John Morton -palkinnon Suomen Sukututkimusseuralle. Palkinnonsaaja julkistettiin 16.6.2021 webinaarissa, jossa Suomen Sukututkimusseuran hallituksen puheenjohtaja Jouni Elomaa avasi näkökulmia sukututkimukseen liikkuvuuden tutkimuksena.

Suomen Sukututkimusseura - Genealogiska Samfundet i Finland on tammikuussa 1917 perustettu suku- ja henkilöhistorian alan järjestö ja tieteellinen seura, jolla on noin 7800 jäsentä. Seuran puheenjohtaja Jouni Elomaa korostaa, että Suomalainen sukututkimus on alusta lähtien ollut yksilöiden, perheiden ja sukujen liikkuvuuden historian tutkimusta mikrohistoriallisista lähtökohdista. "Maan sisäinen muuttoliike ja kaupungistuminen on ollut yksi keskeisistä syistä sukuhistorialliseen kiinnostukseen. Voidaankin sanoa, että juurten tunteminen auttaa ihmisen identiteetin muodostumisessa ja sen kautta integroitumisessa uusiin yhteisöihin", selostaa Elomaa sukututkimuksen ja muuttoliiketutkimuksen yhtymäkohtia.

"Ihmiset ovat hyvin kiinnostuneet oman sukunsa siirtolaisuushistoriasta. Olemme huomanneet Siirtolaisuusinstituutissakin, miten suuren suosion vasta uudelleen avattu Siirtolaisrekisterimme on saanut", kertoo Siirtolaisuusinstituutin toimitusjohtaja Saara Pellander. "Myös useissa tuoreissa julkaisuissamme käydään läpi siirtolaisuusliikkeitä tietyn suvun siirtolaisuushistorian kautta. Sukututkimuksen ja siirtolaisuudentutkimuksen yhtymäkohdat ovat ilmeisiä, ja Sukututkimusseura tekee tässä todella arvokasta työtä kouluttamalla, digitoimalla asiakirjoja ja julkaisemalla aiheeseen liittyvää", Pellander kehuu.

"Suomen Sukututkimusseura on hyvin kiitollinen tästä huomionsoituksesta samoin kuin pitkään jatkuneesta yhteistyöstä Siirtolaisinstituutin kanssa", iloitsee seuran puheenjohtaja Jouni Elomaa. "Instituutin kirjasto, arkisto, eri tietokannat ja pyyteettömästi apuaan tarjonneet työntekijät ovat olleet korvaamattomia suurelle osalle suomalaisia sukututkijoita. Toivomme että Seuran jäsenten keskuudessa tehtävä kansalaistiede voi yhä suuremmassa määrin auttaa myös instituutin eri tutkimushankkeissa", Elomaa jatkaa.

Uusia hankkeita

KORKIT – Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutus ja osaamista vastaavaan työhön ohjautumisen edistäminen Etelä-Pohjanmaalla

ESR-rahoitteisen hankkeen tavoitteena on edistää Etelä-Pohjanmaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä koulutustaan vastaavaan työhön. Siirtolaisuusinstituutti, Seinäjoen toimipiste (Markku Mattila) on hankkeen vastuullinen johtaja ja koordinaattori.

Rajallistamisen intiimi maantiede: Karkotettavuus ja sen vaikutukset ylijarjaisissa parisuhteissa eläviin suomalaisiin sekä heidän lähipiiriinsä (INDEFI)

Suomen Akatemian rahoittaman hankkeen johtaja on Saara Pellander, ja lisäksi mukana ovat tutkijat Eveliina Lyytinen, Zeinab Karimi ja Jaana Palander.

Hankkeessa tarkastellaan kuinka maahanmuuton kontrolli vaikuttaa intiimeihin suhteisiin ja kuinka intiimit suhteet vaikuttavat maahanmuuton kontrolliin.

Ulkosuomalaisuus muuttuu – keitä ovat tämän päivän ulkosuomalaiset?

Tuomas Hovi, Miika Tervonen, Heidi Latvala-White

Muuttuva ulkosuomalaisuus Kyselytutkimus maastamuutosta ja ulkosuomalai- suudesta

Linkki raporttiin:

<https://www.doria.fi/handle/10024/181268>

Ulkomailla asuu 300 000 suomen kansalaista, keitä he ovat?

Korkeasti koulutettujen ulkomaille muutto on synnyttänyt julkisuudessa huolia niin sanotusta aivovuodosta. Uutisoinnissa näkyy lisäksi monenkirjavia joukko NHL-pelaajista sairaanhoitajiin ja Espanjaan muuttaneihin eläkeläisiin, IT-alan asiantuntijoista elämäntapareissaajiin, bloggareihin ja au-paireihin.

Nykypäivän ulkosuomalaisuus on myös paljon muuta. Muuttuva ulkosuomalaisuus –kyselytutkimus keräsi tietoa moninaisesta ulkosuomalaisten joukosta. Tulokset painottuvat erityisesti tämän päivän työikäisiin, Suomesta lähteviin muuttajiin ja heidän yllirajaiseen arkeensa. Tutkimus muodostaa ajankohittaisen kokonaiskuvan nopeasti muuttuvasta ilmiöstä maailman eri kolkissa.

Siirtolaisuusinstituutin toteuttamaan kyselyyn vastasi 3195 vastaajaa 85 eri maasta. Kyselyssä kartoitettiin vastaajien elämäntilannetta, yllirajaista arkea, identiteettiä, poliittista osallistumista, uskonnollisuutta, sekä palvelu- ja neuvontatarpeita.

Ulkosuomalaiset ja paluumuutto voimavarana – miten Suomi vastaa?

”2020-luvun ulkosuomalaiset voidaan nähdä globaalina verkostona, jonka piirissä on erittäin korkeaa osaamista ja asiantuntemusta. Lähes puolet vastaajista oli myös harkinnut paluuta Suomeen. Ulkosuomalaisten muodostama potentiaalinen voimavara kuitenkin usein sivuutetaan”, huomauttaa Miika Tervonen.

Ulkosuomalaisille suunnatut palvelut tunnetaan melko huonosti. Erityisesti paluu-

muuttoa harkitsevat ja pidempään ulkomaille asuneet kaipaavat tukea käytännön asioiden hoitamisessa. Esille nousivat varsinkin terveydenhuoltoon, verotukseen, työllisyyteen, sosiaaliturvaan, kieleen ja lasten hoitoon liittyvät kysymykset. Palvelu- ja tietotarpeita liittyi lisäksi verotukseen, lupa-asioihin ja eläkkeisiin Suomessa.

Kolmella neljästä perheellisestä vastaajasta on ulkomainen puoliso. Oma ja puolison työllistyminen sekä lasten kielitaito ja sopeutuminen nousivatkin kyselyssä vahvasti esille. Yllirajainen hoiva – sekä Suomessa asuvien ikääntyvien vanhempien, että omien vanhuusvuosien näkökulmasta – on niinkään aihealue, joka mietityttää monia.

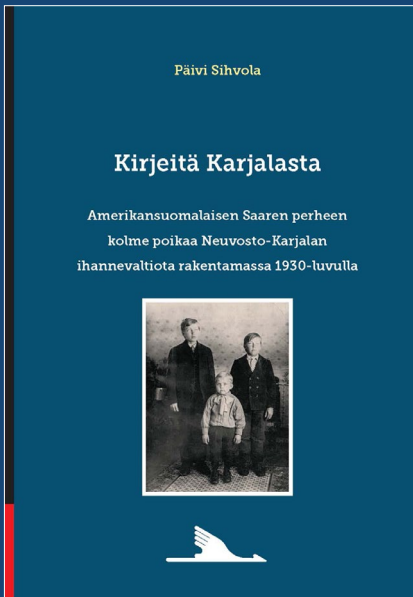
Suomalaisuus ja kansainvälisyys ovat keskeisiä identiteetin rakennuspalikoita

Suomalaisuus ja yhteydet Suomeen koetaan erittäin tärkeiksi myös pitkään ulkomaille asuneiden keskuudessa. Oma äidinkieli on erittäin tai melko tärkeä 95% vastaajista. Sen rinnalla arvostetaan kansainvälisyyttä ja eurooppalaisuutta, eikä näitä nähdä toisiaan poissulkeviksi. Kysely kertookin monitahoisesta ja joustavasta ulkosuomalaisesta identiteetistä.

Tekijät

Kyselytutkimuksen toteuttavana tahona toimi Siirtolaisuusinstituutti ja yhteistyökumppaneina Kirkkohallitus/Kirkkohallituksen Ulkoasiain osasto, Suomi-Seura ry, Suomen Merimieskirkko, sekä Kansanvalistusseura.





Päivi Sihvola

**KIRJEITÄ KARJALASTA
Amerikansuomalaisen Saaren
perheen kolme poikaa Neuvosto-
Karjalan ihannevaltiota rakenta-
massa 1930-luvulla**

Kirjeitä Karjalasta kertoo Alajärveltä Amerikkaan muuttaneen Saaren (alkuaan Saarenmaa) perheen tarinan liki 120 vuoden ajalta. Perheen pojat Nikolai, Nestor ja Eino lähtivät Yhdysvalloista 1930-luvun alussa töiden perässä Neuvosto-Karjalaa rakentamaan.

Mukana on yhteensä 15 kirjettä sekä Nikolai että Eino Saarelta Karjalasta kotiväelleen. Varsinkin Nikolai Saaren kirjeet Uhtualta ja Matroosasta kuvaavat korruttomasti ja yksityiskohtaisesti Karjalan rakentamista käytännössä metsurin näkökulmasta.

Nikolai ja Nestor palasivat kotiin kolmen vuoden jälkeen, mutta Eino joutui jäämään, koska ei saanut passinsa uusimiseen tarvittavaa viittä dollaria. Yhteys perheeseen katkesi Stalinin vainojen aikana. Amerikan sukulaiset etsivät Einoa ja tämän perhettä useiden kansainvälisten järjestöjen kautta yli 50 vuotta tuloksetta, kunnes tuli perestroika ja vapaammat tuulet.

Päivi Sihvola kertoo sukulaistensa koskettavan tarinan valokuvallisena dokumenttina, joka samalla läpileikkaa amerikansuomalaisten siirtolaisten elämää, alkutaivalta ja kohtelua. Aineiston keräämiseen ja kasaamiseen on mennyt seitsemän vuotta.

Siirtolaisuusinstituutti 2020. Julkaisuja 38. 124 s.

Hinta 30 € + toimituskulut

Kaikkien instituutin julkaisujen tilaus:

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>